

Elina Arousva

Mauri Majavan kirjastoseikkailu

Kirjastonkäytön opetus toiminnallisien menetelmien esikouluikäisille Kankaanpään kaupunginkirjastossa

Opinnäytetyö

Syksy 2018

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tradenomi, AMK, Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Tradenomi (AMK), Kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Elina Arousva

Työn nimi: Mauri Majavan kirjastoseikkailu. Kirjastonkäytön opetus toiminnallisin menetelmin esikoulukäisille Kankaanpään kaupunginkirjastossa.

Ohjaaja: Sari Mäkinen-Laitila

Vuosi: 2018 Sivumäärä: 50

Liitteiden lukumäärä: 9

Opinnäyte tehtiin Kankaanpään kaupunginkirjastolle. Opinnäyte koostui kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa suunniteltiin ja toteutettiin esikoululaisille kirjastoseikkailu. Opinnäytetyön toinen osa oli kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutettu haastattelututkimus. Työn tarkoituksena oli kehittää uusi lastenkirjastotyön menetelmä Kankaanpään kaupunginkirjastolle. Työn teoriaosassa käsitellään lukutaitoa, lukemisen merkitystä, lukemisharrastuksen edistämistä, pelien ja leikkien merkitystä oppimisessa ja esiopetusta.

Opinnäytetyössä tutkittiin, miten toiminnallinen kirjaston käytön opetus sopii menetelmänä päiväkodin ja kirjaston yhteistyömuodoksi Kankaanpäässä. Työssä kartoitettiin myös mielipiteitä kirjaston ja päivähoidon yhteistyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutustuttaa esikoululaisia kirjaston kokoelmaan, innostaa heitä lukemaan, tutustuttaa kirjastoon paikkana ja saada heidät tulemaan kirjastoon jatkossakin.

Työn toiminnallisessa osassa suunniteltiin, toteutettiin ja testattiin käytännössä esikoululaisten kirjastoseikkailu, jossa esikoululaiset tutustuivat Kankaanpään kaupunginkirjastoon ja kirjaston lastenosaston kokoelmaan toiminnallisin menetelmin. Haastattelututkimus oli kaksiosainen. Aluksi haastateltiin kirjaston työntekijöitä ja toiminnallisen seikkailun jälkeen päivähoidon työntekijöitä. Kaksi päivähoidon työntekijää vastasi kysymyksiin kirjallisesti, joten heidän osaltaan oli kyse kyselytutkimuksesta.

Haastattelujen ja kyselyn perusteella toiminnallinen kirjastonkäytön opetus sopii hyvin menetelmänä kirjaston ja päiväkodin yhteistyömuodoksi. Kirjastoseikkailu oli sopivan haasteellinen, tutustutti esikoululaisia kokoelmaan ja kirjaston tiloihin sekä innosti lapsia lukemaan. Tutkimuksissa nousi esiin, että seikkailu sopisi myös pienemmille lapsille. Kirjaston ja päiväkodin yhteistyö koettiin sujuvaksi ja tärkeäksi.

Avainsanat: kirjasto, kirjaston käytön opetus, toiminnalliset menetelmät, esikoululaiset, pelit ja leikit oppimisessa, lukemaan innostaminen, teemahaastattelu

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Business and Culture

Degree programme: Bachelor of Business Administration, Library and Information Services

Author/s: Elina Arousva

Title of thesis: Mauri the Beaver's library adventure: Teaching library use to preschoolers with functional methods at Kankaanpää City Library

Supervisor(s): Sari Mäkinen-Laitila

Year: 2018

Number of pages: 50

Number of appendices: 9

Thesis is comprised of two parts. The first part is about planning an a library adventure for Kankaanpää City Library and the second part of the thesis was carried out as a qualitative interview study for Kankaanpää City Library. The aim of the thesis was to develop a new working method for the library. Another aim was to find out how a functional method of teaching library use suited the Library and preschool. Finally, the third aim was to collect opinions about collaboration between Kankaanpää City Library and day care.

The practical part of the thesis is about the planning and implementation of a library adventure, and interviews with the librarians and day care personnel. In the practical part of the thesis, the library adventure was organized for preschoolers using functional methods. The aim was to familiarize preschoolers with the premises and collection of Kankaanpää City Library. The aim was also to evoke preschoolers' interest in books and reading and to make them visit the Library more often.

The theoretical part of the thesis deals with reading skills, the importance of reading, the encouragement of children's reading, pre-school education, and play and games in children's learning.

The interview study was conducted at two stages. First, the library personnel was interviewed and, after the adventure, preschool teachers and day care workers were interviewed. Two day care workers answered survey questions in writing.

The interviews and the survey showed that co-operation between the Library and the day-care centres was regarded as important and that the functional teaching method was suitable for Kankaanpää City Library and day care.

Keywords: library, functional methods, teaching library use, preschoolers, play and games in learning, encouragement of reading

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	6
2 LUKUTAITO JA LUKEMISEN EDISTÄMINEN.....	8
2.1 Lukutaidon määritelmä.....	8
2.2 Lukutaidon ja lukemisen merkitys.....	9
2.3 Lukemisen edistämisen hankkeita.....	10
2.4 Kirjastojen palvelut lukemisharrastuksen edistäjänä.....	12
3 OPPIMINEN PELIEN JA LEIKIN AVULLA.....	15
4 ESIOPETUS.....	17
4.1 Mitä on esiopetus?.....	17
4.2 Esiopetus Kankaanpäässä.....	18
5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	20
5.1 Kankaanpään kaupunginkirjasto.....	20
5.2 Päiväkoti Petäjäinen.....	21
6 KIRJASTOSEIKKAILUN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	23
6.1 Aiheen ja kohderyhmän valikoituminen.....	23
6.2 Päiväkodin valinta.....	24
6.3 Tapahtuman sisältö.....	25
6.4 Tekijänoikeudet.....	29
6.5 Aineiston valinta kirjastoseikkailuun.....	30
6.6 Päiväkotiryhmät kirjastoseikkailussa.....	31
6.6.1 Tuulenpesä.....	31
6.6.2 Tuulenpesä ja Puolukkapirtti.....	32
6.6.3 Tähtitupa.....	33
7 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERÄÄMINEN.....	34
8 HAASTATTELUTUTKIMUSTEN TULOKSET.....	36

8.1 Kirjaston työntekijöiden haastattelut.....	36
8.2 Päiväkodin työntekijöiden haastattelut	38
8.2.1 Taustakysymykset	38
8.2.2 Kirjaston ja päivähoidon yhteistyöstä	39
8.2.3 Kirjastoseikkailuun liittyvät kysymykset.....	40
9 POHDINTA.....	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö tehtiin Kankaanpään kaupunginkirjastolle. Työ oli toiminnallinen opinnäytetyö ja kehittämishanke, jonka tarkoituksena oli kehittää uusi lastenkirjastotyön menetelmä Kankaanpään kaupunginkirjastolle. Opinnäytetyössä oli kaksi osaa. Ensimmäisessä osassa suunniteltiin toiminnallinen kirjastonkäytön opetus ja testattiin sitä käytännössä. Työn toinen osa oli kvalitatiivisella eli laadullisella menetelmällä toteutettu haastattelututkimus, jossa tutkittiin miten toiminnallinen kirjastonkäytön opetus sopi menetelmänä päiväkodin ja kirjaston yhteistyömuodoksi Kankaanpäässä. Teemahaastattelua sovellettiin siten, että päiväkodin työntekijät saivat haastattelukysymykset etukäteen. Työn toiminnallisen osan tavoitteena oli tutustuttaa esikoululaisia kirjaston kokoelmaan, innostaa heitä lukemaan, tutustuttaa kirjastoon paikkana ja saada heidät tulemaan kirjastoon jatkossakin. Työn teoriaosassa käsiteltiin lukutaitoa, lukemisen merkitystä, lukemisharrastuksen edistämistä, pelien ja leikkien merkitystä oppimisessa ja esiopetusta.

Työn toiminnallisessa osassa suunniteltiin ja toteutettiin käytännössä esikoululaisten kirjastoseikkailu. Esikoululaiset tutustuivat Kankaanpään kirjastoon ja kirjaston lastenosaston kokoelmaan toiminnallisilla menetelmillä. Haastattelututkimus oli kaksiosainen. Aluksi haastateltiin kirjaston työntekijöitä ja seikkailun toteuttamisen jälkeen päiväkodin työntekijöitä. Sovellettuja teemahaastattelujen avulla pyrittiin kartoittamaan kirjaston ja päivähoiton yhteistyön tarpeita ja mielipiteitä nykyisestä yhteistyöstä. Haastattelujen avulla pyrittiin saamaan mielipiteitä tapahtumasta ja seikkailun mahdollista käyttöä jatkossa sekä arvioimaan työn tavoitteiden saavuttamista.

Aihe oli ajankohtainen, koska lukemaan innostaminen ja lukemisharrastuksen edistäminen ovat olleet viime vuosina vahvasti esillä varhaiskasvatuksen ja koulun uudessa opetussuunnitelmassa, kuin esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriön eri hankkeissa (mm. Lukuliike- ja Lukuinto-ohjelmassa) lukemisen edistäminen on nähty tärkeänä. Aihe oli myös erittäin tärkeä, koska lukutaito on yksi ihmisen elämän kulmakivistä. Lasten lukutaidon tukeminen ja lukemiseen innostaminen on ensisijaisen tärkeää nyky-yhteiskunnassa, koska informaatiota on saatavissa paljon ja

monessa eri muodossa. Kirjastoilla on merkittävä rooli yhteistyössä varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa lukemisharrastuksen edistäjänä.

2 LUKUTAITO JA LUKEMISEN EDISTÄMINEN

2.1 Lukutaidon määritelmä

Lukutaito voidaan määritellä monella eri tavalla. Aluksi lukutaidon määrittely Finto, suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelussa, [Viitattu 30.10. 2018]:

taito hankkia, tulkita, ymmärtää, muokata, tuottaa ja esittää tietoa sekä arvioida tiedon hyödyllisyyttä ja paikkansapitävyyttä... Perinteisesti lukutaidolla tarkoitetaan vain kykyä tulkita kirjoitettua tekstiä, mutta laajemmin ymmärrettynä lukutaito kattaa määritelmän mukaisesti paljon erilaisia tiedon ymmärtämiseen, arviointiin ja tuottamiseen liittyviä taitoja.

Finton, ([Viitattu 30.10. 2018]) mukaan lukutaidon alakäsitteitä ovat digitaalinen lukutaito, medialukutaito, informaatiolukutaito, verkkolukutaito ja visuaalinen lukutaito, lukutaito määritellään osaksi monilukutaitoa. Kielitoimiston sanakirja antaa seuraavan määritelmän lukutaidolle: ”lukemisen taito; vrt. taito 1. Luku- ja kirjoitustaito. Laajemmin kyvystä tulkita, eritellä ja käyttää hyväksi lukemaansa t. näkemäänsä.” (Kielitoimiston sanakirja 2018.) Opetus- ja kulttuuriministeriön Lukuliike-hankkeen mukaan lukutaidon käsite on laajentunut ja kyse on monilukutaidosta. Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat (2018) määrittelee, että luetun tulkitseminen ja arviointi, luettuun eläytyminen sekä taidot tuottaa erilaisia tekstejä ovat osa monilukutaitoa. Kyse on kyvystä omaksua ja välittää tietoa, tunnistaa tunteita ja ymmärtää kielenkäytön tapoja ja konteksteja. Monilukutaidossa on sen mukaan kyse kielenkäytön tapojen ja kontekstin ymmärtämisestä, kyvystä välittää ja omaksua tietoa ja erilaisten tunteiden tunnistamisesta. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014, 22–23) mukaan monilukutaito pohjautuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä. Sen mukaan tekstit ovat, tässä tarkoituksessa

sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

2.2 Lukutaidon ja lukemisen merkitys

Lukukeskus on julkaissut 10 faktaa lukemisesta 2017, ([viitattu 31.10. 2018]) tietoisuuden suomalaisten lukutaidosta ja lukemisesta. Siinä on koottuna yhteen erilaisia kotimaisten ja kansainvälisten tutkimuksien tuloksia mm. PISA- ja PIRLS-tutkimuksista. Sen mukaan Suomi on kärkisijoilla lukutaitoa mitattaessa, mutta kehitys on menossa kielteiseen suuntaan. Sen mukaan alueelliset erot ja kotitausta vaikuttavat yhä enemmän oppimistuloksiin ja poikien ja tyttöjen välillä erot ovat suuret. Siitä käy myös ilmi, että heikosti lukevien määrä väestössä on lisääntynyt ja erittäin hyvin lukevia on vähemmän. Lukutaidon asema ja merkitys tuleekin tunnistaa maassamme, jotta lukutaidon kielteinen kehittyminen saadaan pysäytettyä. Kansainvälisen neljäsluokkalaisille lapsille tehdyn lukutaitotutkimuksen mukaan esiin nousi tilastollisesti merkittävä määrä lapsia, jotka eivät yltäneet edes tutkimuksen alimmalle tasolle eli heikolle suoritustasolle (Leino ym. 2017, 16). Kattava kirjastoverkko ja peruskoulu ehkäisevät lukutaidon eriarvoistumista (10 faktaa lukemisesta 2017).

Perusopetuksessa on otettu huomioon monilukutaidon merkitys (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 22 - 23). Sen mukaan kaikkien oppiaineiden tunneilla kehitetään monilukutaitoa ja kehityksen edellytyksenä ovat eri oppiaineiden ja muiden toimijoiden yhteistyö, tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittäminen ja rikas tekstiympäristö. Myös varhaiskasvatuksessa painotetaan monilukutaitoa (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23 - 24). Vuonna 2018 PISA-tutkimuksen pääpaino on jälleen lukutaidon mittaamisessa ja uusia tuloksia saadaankin tarkasteltavaksi ja pohdittavaksi (PISA-tutkimus ja Suomi, [viitattu 30.10. 2018]). Ovatko aikaisemmat toimenpiteet parantaneet tuloksia?

Lukutaito on jokaisen ihmisen perusoikeus ja yksi inhimillisen kanssakäymisen perusta. Heikkilä-Halttunen toteaa osuvasti teoksessaan *Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen*, että lukutaito antaa hyvän alun lapselle elämässä: lukutaito mahdollistaa parempaa koulumenestystä. Se on ystävä koko elämän, siitä lapsi saa iloa ja lohdutusta koko elämänsä ajan. Hänen mukaansa lukutaito on tärkeä pohja koulussa kaikelle oppimiselle, mutta myös vapaa-ajalla. Se muodostaa tärkeän osan lapsen itsenäisestä elämästä. Hän katsoo, että lukeminen paitsi viihdyttää, se on myös yksi lapsen kulttuurillisen identiteetin rakentaja ja antaa myös taitoja yhtei-

sölliseen kanssakäymiseen. Hänen mukaansa uudet tutkimukset osoittavat, että lukutaidolla on myös syrjäytymistä ehkäisevä vaikutus eli lukutaito on tärkeää elämää, ei vain koulua varten. (Heikkilä-Halttunen 2015, 176). Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat, (2018) kiteyttää lukutaidon merkityksen näin: se on kaiken oppimisen perusta. Lukutaito auttaa itsetuntemuksessa, luovuuden kehittämisessä ja sen avulla löytää omia vahvuuksia.

2.3 Lukemisen edistämisen hankkeita

Lukemisen merkityksen painottaminen ja lukuharrastuksen edistäminen ovat tänä päivänä tärkeitä asioita. Lasten ja nuorten lukutaidon heikkenemisestä ja lukemisen vähenemisestä ollaan oltu huolissaan jo monia vuosia. On esitelty niin kansainvälisiä Pisa-tutkimuksia kuin etsitty muotoja lukemaan innostamiselle. Lukukeskuksen mukaan ensisijaisesti pitäisi tunnistaa erilaisia tarpeita ja toiveita, joita lapsilla ja nuorilla liittyy lukemiseen ja Suomessa pitäisi myös olla omaa laajaa tutkimusta lukemisesta (10 faktaa lukemisesta 2017, [viitattu 31.10. 2018]).

Lukemisharrastusta edistetään monenlaisin hankkein. Opetusministeriö perusti Lukutaitofoorumi-työryhmän vuonna 2017, ja foorumi julkaisi vuonna 2018 lukemisen edistämisen ja lukutaidon kehittämisen suuntaviivat. Tuloksena syntyi Lukuliike-hanke, jonka tarkoituksena on edistää lukuharrastusta ja lukutaitoa. Sen mukaan lukeminen on saatava osaksi nuorten arkea, koulunkäyntiä ja vapaa-aikaa (Lukuliike. Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat 2018). Suomen kulttuurirahastolla puolestaan on hanke lukemisen edistämiseen, jonka toteuttaa Lukukeskus. Hankkeessa kaikille vuosina 2019-2021 syntyville vauvoille jaetaan kirjalahja osana neuvolatarkastusta. Tarkoituksena on innostaa perheitä lukemiseen. (Neuvolassa jaetaan kirjalahja- kulttuurirahasto tukee varhaislukemista yli miljoonalla eurolla 2018.)

Lukuklaani hankkeen toiminta taas keskittyy vuosille 2017 -2018 ja se on monen toimijan yhteinen hanke. Päätoimijoina ovat Suomen kulttuurirahasto ja Kopiosto, muina toimijoina ovat mm. Opetushallitus, Suomen Luokanopettajat ry, Suomen Rehtorit ry, Suomen Vanhempainliitto ry, Lukukeskus – Läscentrum ry, Suomen

Kuntaliitto, Lastenkirjainstituutti, Suomen Koulukirjastoyhdistys ry, Suomen Kirjailijaliitto ry, Suomen tietokirjailijat ry ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. Hankkeen kohderyhmänä ovat ala- ja yhtenäiskoulut ja erityisesti pojat. (Lukuklaani- iloisen lukemisen linnat kohoavat Suomen kouluihin, [Viitattu 2.11. 2018].) Hankkeella pyritään kehittämään mm. koulukirjastoja. Jokainen Suomen ala- ja yhtenäiskoulu sai Lukuklaanilta lahjoituksena 50 kirjan pakettin syksyllä 2018. (Lukuklaani lahjoittaa jokaiselle Suomen ala- ja yhtenäiskoululle 50 kirjan pakettin, [viitattu 2.11. 2018].)

Jo aikaisemmin mainittu Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat, (2018) haastaa kaikki suomalaiset mukaan keksimään omia kampanjoita ja omia liikkeitä lukemisen tukemiseksi. Lukuliikkeellä on paljon toimenpide-ehdotuksia lukemaan innostamisen edistämiseksi. Lukuliikkeen suuntaviivoja asiassa ovat mm. kehittää digitaalisia palveluja ja niiden saatavuutta ja saavutettavuutta. Se kannustaa osallistavaan ja yhteisölliseen lukemiseen, jossa voidaan keskustella, tulkita, arvioida erilaisia tekstejä. Sen mukaan pitäisi hyödyntää enemmän monimuotoisia tekstejä erilaisten lukijoiden hyödyksi, esimerkiksi enemmän selkokielisiä tekstejä. Lisäksi kannustetaan lasten ja nuorten esikuvia kertomaan lukemistavoistaan ja näin saataisiin nuorempi sukupolvi kiinnostumaan lukemisesta.

Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat, (2018) mukaan lukuharrastuksen tukeminen pitäisi alkaa jo varhaislapsuudessa ja perheille pitäisi antaa tietoa lukemisen tärkeydestä. Sen mukaan myös lukukokemuksien elämyksellisyttä tulee tukea toiminnallisilla ja osallistavilla keinoilla ja lasten ja nuorten omien tekstien tekemistä ja niiden jakamista voidaan tukea vahvemmin eri muodoissa. Sanataiteen asemaa pitää vahvistaa kouluissa ja harrastusten piirissä. Parannetaan myös ammattilaisten osaamista ja koulutusta monilukutaidon osalta ja kehitetään toiminnallisia menetelmiä luku- ja kirjoitustaidon tueksi. Tuetaan riittävästi erilaisia oppijoita ja eri kieliryhmiä. Koulujen, varhaiskasvatuksen ja kulttuuritoimijoiden välistä yhteistyötä tulee lisätä. Mahdollisuuksien mukaan laajennetaan oppimisympäristöjä kirjastoihin ja museoihin yms. ja hyödynnetään myös niiden digitaalisia palveluja. (Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat 2018.)

2.4 Kirjastojen palvelut lukemisharrastuksen edistäjänä

Suomen perustuslaki takaa jokaiselle kulttuuriset oikeudet eli oikeuden kehittää itseään, oikeuden omaan kieleen ja kulttuuriin ja taiteen vapauden. Näiden oikeuksien toteutumiseksi ylläpidetään ja tuetaan mm. kirjastolaitosta. (Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025, 2017, 15.)

Kirjastojen toimintaa ja tehtäviä säätelee Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492. Lain mukaan kirjastojen tavoitteena on edistää kaikkien yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin. Kirjastojen tulee antaa mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja edistää demokratiaa ja sananvapautta. Kirjastojen toimintaa ohjaavat moniarvoisuus ja kulttuurillinen moninaisuus. Lain mukaan kirjaston tulee tarjota ihmisille pääsy erilaisiin aineistoihin, tietoon ja sisältöihin. Kirjaston tulee ylläpitää monipuolista ja ajantasaista kokoelmaa ja edistää lukemista ja monipuolista lukutaitoa. Kirjaston tulee tarjota tukea tiedonhankinnassa ja tietopalvelua. Kirjaston tiloja pitää voida käyttää työskentelyssä, harrastamisessa ja kansalaistoiminnassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 (2017, 42) mukaan kirjastoja tulee kehittää kirjastolain tavoitteiden mukaan. Kirjastojen palvelujen tulee säilyä maksuttomina ja ne ovat kansalaisten lähipalvelua. Kirjastoja tulee kehittää oppimisen, harrastamisen ja digitaalisen tasa-arvon takaavina toimijoina. Kirjastojen tilojen tulee tukea esim. harrastamisen tarpeita.

Kirjastopalveluja on saatavilla hyvin, ja ne ovat maksuttomia, vaikka yleisesti kulttuuripalvelujen tasa-arvoinen saatavuus on heikentynyt (Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 2017, 20).

Kirjastoilla on merkittävä rooli lasten ja nuorten lukemaan innostamisessa. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja koulujen kanssa on tärkeää ja ne hyödyntävätkin kirjastoa oppimisympäristönä. Kirjastoilla on monia toimintamuotoja ja ne tukevat varhaiskasvatuksen ja koulujen toiminnan kehittämistä (Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025, 2017, 28). Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa 2025 halutaan turvata lasten ja nuorten taide- ja kulttuuriharrastaminen yhteistyössä julkisen sektorin ja kolmannen sektorin kanssa. Myös tiedon

ja kulttuurin saatavuutta edistetään (Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025 2017, 42).

Kirjastot järjestävät nykyään paljon tapahtumia ja erilaisia kirjastonkäytön opetuksia lapsille ja nuorille. Lukemaan innostetaan leikin varjolla muun muassa satuseikkailujen avulla. Aluehallintovirasto kokosi valtakunnallisen arvion kirjastopalveluista lasten lukemisen ja lukutaidon edistäjänä vuodelta 2017 Patio verkkosivustoon. Sivustolta käy ilmi, että kirjastoilla oli toimintamuotoja alle kouluikäisille vain vähän. Satutunnit olivat pääosassa alle kouluikäisille lapsille ja heidän perheilleen suunnatuissa toiminnoissa. Yleisesti erilaisia toimintamuotoja oli paljon saatavilla. (Kirjastopalvelut lasten lukemisen ja lukutaidon edistäjänä, [viitattu 25.11. 2018].)

Suomen kirjastoissa järjestettiin 49 466 tapahtumaa ja niissä oli 962 943 osallistujaa. Lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia ei erikseen tilastoitu, mutta arvioiden mukaan suurin osa tapahtumista oli suunnattu heille. Uusia toimintamuotoja toteutettiin hankkeiden kautta ja monet satunnaisestikin järjestetyt tapahtumat olivat usein hankkeita. Hankkeiden tarkoituksena olisi kuitenkin, että ne tulisivat osaksi kirjaston käytänteitä. Pienillä kirjastoilla oli huonommat resurssit erilaisten tapahtumien järjestämiseen kuin isommilla kirjastoilla. Useat kirjastot toivoivat, että alueellisen kehittämistehtävän kirjastot voisivat toimia yhteistyökumppaneina tapahtumatuotannoissa. (Kirjastopalvelut lasten lukemisen ja lukutaidon edistäjänä, [viitattu 25.11. 2018].)

Säännöllisesti kirjastoissa järjestettiin yleisimmin kirjastonkäytön ja tiedonhankinnan opetusta, satutunteja ja lukudiplomien suoritusmahdollisuuksia. Yli 60 prosenttia kirjastoista järjesti myös tiedonhankintataitojen opetusta ja kirjavinkkausta säännöllisesti. Yli 30 prosenttia kirjastoista kokosi säännöllisesti kouluille ja päiväkodeille teemapaketteja. Alle 25 prosenttia kirjastoista järjesti säännöllistä lukukoiratoimintaa lapsille. Kirjailijavierailuja järjestettiin säännöllisesti noin 25 prosentissa kirjastoja, mutta satunnaisesti hieman yli 90 prosentissa. Nukketeatteria, vanhempien luku-neuvontaa ja KuvaMusiikkiKirjavinkkausta tarjosi alle 10 prosenttia kirjastoista säännöllisesti. Taidetyöpajoja, läksykerhoja, sanataide- tai kirjoittajaopetusta, ja vauvojen lorutuokioita järjestettiin säännöllisesti alle viidessä prosentissa kirjastoja. Hieman yli puolet kirjastoista järjesti peli- ja musiikitapahtumia satunnaisesti. (Kirjastopalvelut lasten lukemisen ja lukutaidon edistäjänä, [viitattu 25.11. 2018].)

Satakirjaston alueella Porin kaupunginkirjastolla on ns. Kirjastopolku-ohjelma, ja se on käynnistynyt syksyn 2018 aikana vaiheittain (Mikä on kirjastopolku?. [viitattu 25.11. 2018]). Se on toteutettu osana Mediakasvatussuunnitelma Porin kirjastolle-hanketta. Kirjastopolussa kirjasto tekee yhteistyötä koulujen kanssa esiopetuksesta 9. luokalle asti. Kirjastopolussa on jokaiselle vuosiluokalle oma vierailuohjelmansa kirjastoon. Esikoululaisille tarjotaan satutunteja ja leikillisiä mediatyöpajoja. Tavoitteena esikoululaisille on, että he tutustuvat kirjastoon tilana, johonkin lukutaidon osa-alueeseen ja eri medioihin. (Esiopetus, [viitattu 25.11. 2018].) Viidesluokkalaiset tutustuvat esim. sanomalehtiin, sosiaaliseen mediaan ja journalismiin toiminnallisten työpajojen kautta. Työpajat voi toteuttaa myös koulussa verkkomateriaalin avulla. (5-6. luokka, [viitattu 25.11. 2018].)

3 OPPIMINEN PELIEN JA LEIKIN AVULLA

Ennen vanhaan sanottiin, että leikki on lasten työtä. Kaikki me olemme leikkineet lapsina muun muassa pelanneet erilaisia lautapelejä tai tietokonepelejä, leikkineet ulkoleikkejä yms. Leikit ovat vain muuttuneet aikojen saatossa ja teknologian kehityksessä. Lapset tutkivat ympäristöään leikin kautta luontaisesti. Yleensä lapset eivät leiki oppiakseen, mutta oppivat leikkiessään monia taitoja ja asioita. (Fisher ym. 2008, Harjun & Multisillan 2014, 156 mukaan.) Oppia voi kaikkialla, joko tietoisesti tai tiedostamatta vahingossa, tämä on samalla sekä haaste että mahdollisuus esim. koulumaailmalle. Oppimisympäristöt ovat muuttuneet ja voivat olla erilaisia: virtuaalisia ja fyysisiä. (Krokkfors, ym. 2015, 2.)

Harjun ja Multisillan (2014, 156) mukaan Rice (2009) totesi, että leikki kehittää ja auttaa lasta oppimaan ja tukee lapsen kehitystä. Harjun ja Multisillan (2014, 154) mukaan Caillous (2001) on sanonut, että leikille on tyypillistä, että se tuottaa iloa, mielihyvää, se on hauskaa ja kiinnostavaa. Pelit eroavat leikistä useimmiten siten, että peleissä on yleensä yhteisesti sovitut säännöt ja tavoitteet. Leikissä käytetään yleensä mielikuvitusta ja se on vapaamuotoista toimintaa ilman sääntöjä. (Caillous 2001, Harjun & Multisillan 2014, 156 mukaan.) Tosin voi olla myös ohjattua leikkiäkin, jossa aikuisen rooli korostuu (Harju & Multisilta (2014, 157). Pelit ja leikit voivat olla myös synonyymisiä asioita, koska joskus leikkiin sisältyy sääntöjä. Leikissä säännöt voivat olla eriasteisia ja neuvoteltavissa toisin kuin peleissä. (Hyvönen 2008, Harjun & Multisillan 2014, 156 mukaan.)

Harju & Multisilta nimeävät pelillisiä elementtejä. Niitä ovat tehtävien suorittaminen, kilpailullisuus ja päämäärä, esimerkiksi voittaminen. Nämä elementit saattavat innostaa ja motivoida oppijoita. Oma osaaminen, oppimateriaalien monipuolisuus ja sovellettavuus, toiset osallistujat, yhteistoiminta ja aikuisen rooli vaikuttavat kaikki Harjun & Multisillan mukaan toiminnan onnistumiseen ja oppimiseen. Yhteinen toiminta voi onnistuessaan luoda yhteenkuuluvuudentunnetta, innostaa ja houkuttaa työskentelemään enemmän ja sitä kautta oppimaan paremmin. Tavoitteena on

saada oppijoiden mielenkiinto ja innostus heräämään. Keskeistä onkin, että oppijoilla olisi positiivinen asenne oppimista kohtaan. (Harju & Multisilta, 2014, 154–156, 165).

Leikkiä ja leikillisyyttä korostetaan nykyään yhä enemmän, luovilla aloilla leikillisyyttä nähdään jopa työn tekemisen ehtona. Kankaan mukaan monet tieteenalat tutkivat leikillisyyttä ja Suomessa tutkimusta on tehty vuodesta 2003 oppimisen ja oppimisympäristöjen kannalta. Tutkimuksissa on yhdistetty peli, leikki ja eri teknologioita esi- ja perusopetuksessa. Hänen mukaansa viimeisten vuosien aikana on kehitetty monia erilaisia oppimispelejä ja leikillisiä tai pelillisiä oppimisympäristöjä. Kun leikillisyyttä yhdistetään oppimiseen, tuloksena voi olla motivoituneempia ja innostuneempia oppilaita. (Kangas 2014, 73.) Myös uudessa Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 (2016, 21) on otettu esille leikkien ja pelien mahdollisuudet oppimisessa: ”Leikit, pelillisuus, fyysinen aktiivisuus, kokeellisuus ja muut toiminnalliset työtavat sekä taiteen eri muodot edistävät oppimisen iloa ja vahvistavat edellytyksiä luovaan ajatteluun ja oivaltamiseen.”

Kankaan mukaan leikillisyydellä (playfulness) käsitteenä on monia erilaisia ulottuvuuksia. Oppimisen prosesseissa leikillisyyttä koostuu orientoitumisesta, asennoitumisesta, yhdessä tekemisestä ja sitoutumisesta tekemiseen. Pedagogisesti leikillisyyttä voi kuvata leikilliseksi oppimiseksi (playful learning). Kangas (2014, 74) toteaa Mäyrän (2008) tutkineen, että pelit ja leikit kytkeytyvät leikillisyyteen ja leikki voi olla osa peliä tai peli osa leikkiä, joten leikki ja peli voivat olla vaikeita erottaa toisistaan. Kankaan mukaan leikillisyyteen ja leikkiin yhdistetään usein myös luovuus ja mielikuvitus. Kangas toteaa, että leikillistä oppimista voi tarkastella seitsemästä eri näkökulmasta, joilla on erilaisia painotuksia toimintaympäristöstä riippuen. Näkökulmia ovat leikillisuus, luovuus, yhteisöllisyys, mediarikkaus, tarinallisuus, keuhollisuus, oppimisen ilo. Hänen mukaansa leikillisessä oppimisessä ei välttämättä haeta yhtä oikeaa ratkaisua vaan kokeillaan ja mahdollisesti epäonnistutaan. Epäonnistuminen antaa luovuudelle ja mielikuvitukselle tilaa, ja näin syntyy uusia ideoita, kysymyksiä ja mahdollisesti vastauksiakin. Leikillisessä toiminnassa epäonnistuminen ei poista iloa ja nautintoa vaan siitä seuraa uudelleen yrittäminen ja onnistumisen ilo. (Kangas 2014, 74, 75, 84–86.)

4 ESIOPETUS

4.1 Mitä on esiopetus?

Lapsi menee kouluun sinä vuonna kun täyttää seitsemän vuotta. Sitä ennen lapsi osallistuu esiopetukseen, jonka kunnat järjestävät. Kunnat tarjoavat opetusta kouluissa tai päiväkodeissa. Esiopetus kestää vuoden. Esiopetusta ohjaavat monet lait muun muassa Suomen perustuslaki, perusopetuslaki ja oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 12.) Yksityiset järjestäjät ja valtion oppilaitokset voivat myös toimia esiopetuksen järjestäjinä erillisellä luvalla. Esiopetusta annetaan minimissään 700 tuntia, mikä on noin 4 tuntia päivässä. Ryhmäkokoo riippuu opettajien määrästä. Yhdellä opettajalla voi olla enintään 13 lasta, mutta jos ryhmässä on yksi koulutettu aikuinen lisää, lapsia saa olla 20. (Esiopetuksen järjestäminen, [viitattu 31.10. 2018].) Esiopetuksen toteuttavat pääsääntöisesti luokan- tai lastentarhanopettajat (Esiopetuksen toteuttaminen, [viitattu 31.10. 2018]).

Perusopetuslaki määrää opetuksen tavoitteet (L 21.8.1998/628). Opetuksen tulee tukea oppilaiden kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Opetuksen täytyy edistää myös tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa ja sen on turvattava yhdenvertaisuus koulutuksessa koko maassa. Opetuksen tulee antaa oppilaille tarpeellisia tietoja ja taitoja, jotta he pärjäävät elämässä. Esiopetuksen tavoitteena on lisäksi parantaa oppimisen edellytyksiä.

Esiopetus on leikinomaista toimintaa, joka perustuu lapsen kehitystasoon. Esiopetus auttaa lasta kielellisessä kehityksessä, antaa valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja sen tavoitteena on positiivisen minäkuvan vahvistaminen ja oppimaan oppimisen taitojen kehitys. Lapsi oppii erilaisia tietoja ja taitoja ikänsä mukaisesti. Esiopetuksessa on huomioitu lapsen oppiminen leikin ja mielikuvituksen kautta. (Esiopetuksen toteuttaminen [Viitattu 31.10. 2018].) Esiopetuksessa lapset saavat harjoitella ja edistää vuorovaikutustaitojaan ja sosiaalisia taitojaan. Tavoitteena on oppia kunnioittamaan jokaisen omaa ainutlaatuisuutta ja ihmisten välistä yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus ovat selkeästi etenevä koko-

naisuus ja ne ovat elinikäisen oppimisen perusta. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 12.) Esiopetus tukee lasten kasvua ihmisyyteen, vastuulliseksi yhteiskunnan jäseniksi ja edistää tasa-arvoa. Esiopetuksesta laaditaan paikalliset opetussuunnitelmat, jotka pohjautuvat esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Lasten erilaiset taustat, kuten kieli, kulttuuri ja uskonto otetaan huomioon ja lasten ääntä kuunnellaan. Huoltajien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Esiopetuksen perustana on käsitys jokaisen lapsen ainutlaatuisuudesta. Arvostetaan erilaisia tapoja oppia ja toimia ja arvostetaan lasten ajatuksia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 13, 15.)

Oppimista tapahtuu vuorovaikutuksessa lasten, opettajien ja yhteisön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja siinä yhdistyvät aistihavainnot, toiminta, tunteet ja keholliset kokemukset. Tärkeintä on, että lapsi luottaa itseensä oppijana. Oppimista tapahtuu taidetoiminnan ja itsensä ilmaisun kautta, tutkien, liikkuen ja leikkien. Ilo ja onnistumisen kokemukset edistävät oppimista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, 2016, 16.)

Oppimisympäristöjen on ohjattava ja edistettävä lapsen motivaatiota oppimiseen ja lapsen uteliaisuutta. Oppimisympäristöjen tulee antaa mahdollisuuksia leikkiin ja rauhoittumiseen. Esiopetuksessa ei opeteta varsinaisia oppiaineita vaan sisältökokonaisuuksia, joka ovat: ”kieli- ja vuorovaikutus, matematiikka, etiikka ja katsomus, ympäristö- ja luonnontieto, terveys, fyysinen ja motorinen kehitys sekä taide ja kulttuuri”. (Esiopetuksen toteuttaminen, [viitattu 31.10. 2018].)

4.2 Esiopetus Kankaanpäässä

Esiopetusta saa Kankaanpäässä päiväkodeissa koko- tai osapäiväryhmissä. Esiopetusta järjestetään sivistystoimen alaisuudessa. (Kankaanpään kaupungin esiopetus- suunnitelma ja esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma, [viitattu 9.11. 2018], 4). Kankaanpään varhaiskasvatuspäällikön mukaan esikoululaisia on seitsemässä päiväkodissa. Päiväkoti Impivaarassa 20 lasta, Päiväkoti Jalavassa 29, Luoman päiväkodissa 8, Niinisalon päiväkodissa 7, päiväkotia Petäjäisessä 50, Torikadun päiväkodissa 11 ja Venesjärven päiväkodissa 8 lasta. (Saimala, 9.10.2019.)

Kankaanpään kaupungin esiopetussuunnitelmasta ja esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelmasta käy ilmi kulttuuripalvelujen tärkeys. Sen mukaan esimerkiksi monilukutaitoon tarvitaan lasten itsensä tuottamaa kulttuuria ja lapsille suunnattuja ja soveltuvia kulttuuripalveluja (mm. elokuvat, musiikki ja leikkilorut) ja monipuolista tekstiympäristöä. Kirjasto- ja kulttuuritoimen palveluja hyödynnetään. Eri oppimisympäristöt muodostavat kokonaisen oppimaiseman, joka edistää itsenäistä ja yhteisöllistä oppimista. (Kankaanpään kaupungin esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma [viitattu 9.11. 2018], 4, 12, 15.)

Esiopetuksessa korostetaan leikin merkitystä oppimisille ja leikkiä hyödynnetään paljon opetuksessa. Lapset saavat mahdollisuuden leikkiä omaehtoisesti ja oppia uusia pelejä ja leikkejä. (Kankaanpään kaupungin esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen oppilashuoltosuunnitelma [viitattu 9.11. 2018], 14.)

5 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

5.1 Kankaanpään kaupunginkirjasto

Kankaanpään kaupunginkirjasto toimii keskeisellä paikalla kaupungissa, koulukeskuksen rakennuksessa. Koulukeskuksessa on Kankaanpääsali, yläkoulu ja samassa pihapiirissä on myös alakoulu. Lähellä sijaitsee myös Petäjäisen päiväkoti. Kankaanpäässä ei ole sivukirjastoja eikä kirjastoautoa. Kirjaston tilat on remontoitu ja kirjasto avattiin uudistuneena 22.2.2018. Tilat ovat remontin jälkeen avarat ja uudenaikaiset. Tilastokeskuksen mukaan Kankaanpäässä oli vuonna 2017 11 585 asukasta ja alle 15-vuotiaiden osuus Kankaanpään väestöstä oli 15%. Perheitä Kankaanpäässä oli vuonna 2017 3 178 kpl. (Kuntien avainluvut muuttujina Alue 2018 ja Tiedot, [viitattu 23.10.2018].)

Opinnäytettä kirjoitettaessa ei ollut käytettävissä kirjaston strategiaa tai toimintakeromusta, mutta muutamia avainlukuja on hyvä tarkastella. Kankaanpään kirjastossa oli lainaajia 2 785, vuonna 2017. Kirjasto järjesti vuonna 2017 kahdeksan tapahtumaa, joissa kirjasto toimi päävastuullisena järjestäjänä. (Suomen yleisten kirjastojen tilastot, Kankaanpää, 2017 [viitattu 23.10.2018]). Kankaanpään kaupunginkirjasto kuuluu Satakirjastot-yhteisjärjestelmään. Kaikki Satakunnan alueen kaupungin- ja kunnankirjastot kuuluvat Satakirjastoihin. Yhteisjärjestelmään kuuluvat Pori ja Nakkila, Rauma, Eura, Eurajoki, Harjavalta, Honkajoki, Huittinen, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Kokemäki, Merikarvia, Pomarkku, Siikainen, Säskylä ja Ulvila. (Satakirjastot, [viitattu 11.11. 2018].)

Kankaanpään kirjastossa on tehty mittava remontti ja kirjaston tilat ovat aiempaa valoisammat ja avarammat. Nykyään kirjaston huoneistoala on 1218,5 m²., ennen remonttia käytettävissä oli 817 m² (Heinänen 2018). Kirjaston tilat ovat muunneltavissa ja sopivat hyvin erilaisiin tapahtumiin, kuten toiminnalliseen kirjastonkäytön opetukseen. Lehtilukusali remontoitiin itsepalvelua silmällä pitäen, jos itsepalvelulusaliin ilman henkilökuntaa joskus päädytään. Lehtilukusalissa oli kaksi isoa pöytää tuoleineen ja pieni sohvaryhmä, joten se sopi tilana hyvin toiminnallisen kirjastonkäytön opetuksen värityspisteelle. Kaikki lapset mahtuivat pöytien ääreen. Uudet isot ikkunat ja yksi kattoikkuna tekivät koko kirjaston valoisaksi. Aiemmin joidenkin

kirjaston ikkunoiden eteen oli sijoitettu hyllyjä tilanpuutteen vuoksi ja se teki tilan pimeäksi. Kirjastoon hankittiin myös älyvalot, jotka ovat säädettävissä halutun mukaiseksi kirjaston eri tiloissa esim. himmentää tarvittaessa. Musiikkiaineisto ja elokuvat oli saatu hyvin esille remontin jälkeen. Lasten- ja nuortenosasto sijoituivat lainaus- ja palautustiskin taakse.

Lasten- ja nuorten osasto sijaitsivat vierekkäin, niitä erottivat vain matalahkot hyllyt. Lastenosastolle käytiin hienon portin alitse. Lastenosasto oli viihtyisä ja tila oli muunneltavissa. Tilassa oli pyörillä liikuteltavia istuimia, joista voi koota hetkessä nukke-teatterille tai satuhetkelle katsomon. Pöytä ja tuolit olivat kevyitä siirrellä ja ne toimivat hyvin seikkailun sadun kuuntelupaikkana. Pieni katsomokin rakennettiin ja lapset istuskelivat halutessaan siinäkin pehmolelurekvisiitan kanssa. Tilassa oli matalia selailuhyllyjä, jotka liikkuvat pyörillä ja niitä voi tarpeen tullen siirrellä. Näin saatiin osastolle avointa tilaa tarvittaessa. Nuortenosastolla oli lisää liikuteltavia istuimia ja pieniä pöytiä, joita voitiin siirtää lastenosaston puolelle tarvittaessa. Nuorten osaston pienet pöydät toimivat hyvin seikkailun kuvakirjojen esittelypaikkana. Siirrettävät istuimet toimivat hyvin nuorten osastolla toimineen runopisteen runojen kuuntelupaikkana. Tietokirjapisteelle oli hyvä paikka nuorten osaston sohvien ympärillä. Sohvista saatiin mainio majavan pesä kankailla peittäen. Toisella puolella kirjastoa kadulle päin antavien isojen ikkunoiden äärellä oli musiikkipisteellä tilaa tanssia ja ikkunoiden edessä olevat nojatuolit toimivat eläinpehmolelujen istuimina. Lapset saivat seurata majavan tassun jälkiä ja katsella samalla kirjaston ”eläinvieraita”. Kirjasto oli avointa tilaa, joten jonkin verran musiikkipisteen äänet kantautuivat satu- ja kuvakirjapisteelle. Kirjaston uudet tilat toimivat oikein hyvin seikkailussa ja tilat olivat hyvin muunneltavissa.

5.2 Päiväkoti Petäjäinen

Päiväkodin johtajan mukaan Päiväkoti Petäjäinen on aloittanut toimintansa elokuussa 2010. Aluksi siellä toimi neljä ryhmää. Syyskuussa 2012 Petäjäistä laajennettiin neljällä ryhmällä + perhepäivähoidon vararyhmällä eli se on iso 8 + 1 ryh-

mäinen päiväkotit. Päiväkotit Petäjäisessä järjestetään lapsille kokopäivähoitoa, vuoro-
hoitoa ja esiopetusta. (Joensuu 2018.) Päiväkotit sijaitsee lähellä kirjastoa, joten
sieltä pääsee kirjastoon helposti lasten kanssa.

Päiväkodissa oli lokakuussa 2018 yhteensä n. 155 lasta ja lapset olivat iältään 1- 6-
vuotiaita. Esikoululaisia eli 6- vuotiaita lapsia päiväkodissa oli kolmessa ryhmässä
(Puolukkapirtti, Tuulenpesä ja Tähtitupa) yhteensä 49 lasta. Henkilökuntaa oli 34,
lastentarhanopettajia oli 12 ja lastenhoitajia 17 ja hallinnollinen päiväkodinjohtaja.
Lisäksi päiväkodissa työskentelee 4 laitosapulaista. Lapsiryhmissä työskentelee
pääsääntöisesti 1- 2 lastentarhanopettajaa ja 1-3 lastenhoitajaa hieman ryhmän ra-
kenteesta, lapsimäärästä ja toiminnasta riippuen. (Joensuu 2018.)

Päiväkodinjohtaja (Joensuu 2018) mukaan Petäjäisen päiväkodilla ei ole erityistä
teemaa tai painotusta toiminnassaan, mutta oman leiman toiminnalle antaa vuoro-
hoidon vahva näkyminen päiväkodin arjessa. Petäjäinen on Kankaanpään ainoa
päiväkotit, joka tarjoaa vuoro-
hoitoa ja se on tarvittaessa auki ympäri vuorokauden
vuoden jokaisena päivänä.

6 KIRJASTOSEIKKAILUN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

6.1 Aiheen ja kohderyhmän valikoituminen

Opinnäytetyön suunnittelu tuli ajankohtaiseksi harjoittelussa Kankaanpään kaupunginkirjastossa syksyllä 2018. Opinnäytteen aihe muotoutui harjoittelun aikana. Opinnäytteestä keskusteltiin muutamaa otteeseen ja kirjastotoimenjohtaja suhtautui positiivisesti asiaan. Opinnäyte päätettiin sen tekijän kiinnostuksen mukaan suunnata lastenkirjastotyöhön ja alustavasti ajateltiin jonkinlaista kirjastosuunnistusta. Kirjastotoimenjohtaja piti ideasta, koska kirjastossa ei ole aiemmin järjestetty vastaavaa tapahtumaa. Kirjastossa on lapsille säännöllisesti nukketeatteria, lukukoira Nala vieraillee kirjastossa, kouluille ja päiväkodeille on kirjastonkäytön opastusta ja kirjavinkkausta. Tapahtumia kuitenkin ei ole varsinaisesti ennen ollut lapsille. Opinnäytteen suunnitteluun liittyivät myös lastenosaston päällikkö ja lasten kanssa työtä tekevä kirjastovirkailija. Heillä jokaisella on yli 30 vuotta kokemusta kirjastoalalta. Varsinaiseksi kohderyhmäksi valikoituivat esikoululaiset, koska heille olisi tärkeää tutustua kirjastoon paremmin ennen varsinaisen koulun alkamista. Kirjasto tuuksi eskareille -iskulause toimi suunnittelun perustana.

Harjoittelun aikana järjestettiin muutama kirjastonkäytönopastus ja kirjavinkkaus 3–6-vuotiaille päiväkotilapsille ja aihe alkoi motivoitua yhä vahvemmin. Ryhmissä oli mukana myös esikoululaisia. Lasten kanssa työskentely oli antoisaa ja jokainen järjestetty opetus oli aina erilainen. Lasten kanssa työskentelyssä vuorovaikutus ja jokaisen ryhmän erilaisuus teki työstä kiinnostavan. Opetuksessa ja kirjavinkkauksen tunneilla koettiin riemastuttavia hetkiä! Parasta oli kuitenkin se, että näki lasten tutkivan ja lukevan innoissaan kirjoja ja palaavan jälkeensä kirjastoon kysymään vinkattuja kirjoja. Tämän jälkeen opinnäytteen aihe näyttäytyi vieläkin tärkeämpänä. Lukemaan innostaminen oli palkitsevaa ja teki työstä mielekäästä.

Harjoittelun aikana järjestetyissä kirjastonkäytön opastuksissa oli apuna kirjaston käsinukke Mauri Majava ja lapset pitivät Maurista ja halusivat mm. silittää sitä. Monet lapset ja erityisesti päiväkotilapset Kankaanpäässä tuntevat Mauri Majavan, koska se esiintyy kirjaston nukketeatterissa. Se toivottaa aina lapset tervetulleeksi nukketeatteriin ja lopuksi kiittää yleisöä. Se on kova juttelemaan ja lapset pitävät

Maurista. Barić sanoo, että Nukella on vapauttava merkitys. Hänen mukaansa nukketheateri ohjaa lapsen taiteen pariin, kannustaa leikkimään ja edistää luovuutta. Lapsen silmien edessä nukke herää eloon ja muuttuu todelliseksi mielikuvituksen avulla. Lapsi voi samaistua nukan osaan. Silloin lapsi ei tarkkaile esitystä ulkopuolisena vaan kokijana. Nukketheaterin avulla lapsi voi kokea seikkailuja ja oppia uusia asioita ja tunne-elämyksiä. Nukketheaterissa lapsi saa kosketuksen musiikkiin, kuvataiteeseen ja sanataiteeseen ja nukketheateri voi herättää kiinnostuksen eri taiteenaloja kohtaan. Aivan pienenkin nukketheateriesityksen avulla lasta voi ohjata kohti kirjallisuutta ja monipuolista, vivahteikasta kielen käyttöä. Nukketheateri ei katso ikää. Katsojat ovat erilaisia ja kokevat esityksen kukin omalla tavallaan. Ikä kieli ja kulttuuri ovat sivuseikkoja nukketheateria seurattaessa, yhteistä katsojille on haltioitumisen kokemus. (Barić 2009, 36–39.)

Mauri kuului itseoikeutetusti mukaan opinnäytetyönä järjestettyyn tapahtumaan. Työnimeksi tuli Mauri Majavan kirjastoseikkailu. Seikkailun teemaksi valikoituivat eläimet ja erityisesti suomalaiset metsän eläimet, koska Maurikin on Suomen luonnossa viihtyvä nisäkäs, jyrsiä. Euroopan majava on myös Satakunnan nimikkoeläin.

6.2 Päiväkodin valinta

Seuraava vaihe oli yhteydenotto Kankaanpään kaupungin varhaiskasvatuspäällikköön. Häneltä saatiin selville esiopetusta järjestävät päiväkodit ja esikoululaisten määrä Kankaanpäässä. Varhaiskasvatuspäällikön mukaan kirjaston lähellä sijaitsee päiväkotit Petäjäinen ja siellä järjestetään myös esiopetusta (Saimala 2018). Petäjäisessä yhteyshenkilönä toimi päiväkodinjohtaja. He olivat kiinnostuneita osallistumaan tapahtumaan. Petäjäinen valikoitui siksi, että se sijaitsee lähellä kirjastoa ja sieltä on siten lyhyt ja helppo matka kirjastoon. Esikouluikäisiä lapsia siellä oli 49 (Saimala 2018). Tuulenpesässä oli 24 esikoululaista, Puolukkapirtissä oli 9 esikoululaista ja Tähtituvassa 16 lasta. Kaikkiaan 7 lasta Petäjäisten esikoululaisista osasi lukea. Esikoululaiset olivat syksyn aikana harjoitelleet useitakin kirjaimia. Kirjaimet A, I, N, S, O, U olivat tulleet tutuksi ennen kirjastoseikkailua. Iso osa lapsista tunnisti jo kaikki kirjaimet (mm. oman nimen kirjaimet, ystävien nimien etukirjaimet jne.). (Joensuu 2018.)

Esikoululaiset jaettiin kolmeen ryhmään. Tämän ikäiset lapset pystyvät keskittymään paremmin pienissä ryhmissä. Kolmella ryhmällä saatiin myös kuusi esikoulun ohjaajaa haastateltua. Päiväkodinjohtaja mietti sopivan ryhmäjaon. Tuulenpesästä siirrettiin lapsia Puolukkapirtin ryhmään ja yhteensä lapsia oli tulossa kolmessa ryhmässä 16 + 17 + 16. Kirjastossa mietittiin aluksi noin 25 lasta tapahtumaa kohti, jotta tapahtuma voitaisiin järjestää vain kahtena aamupäivänä. Tapahtuma järjestettiin lopulta kolmella ryhmällä kahtena aamupäivänä. Yhtenä aamupäivänä kävi kaksi ryhmää. Kirjastoa ei jouduttu sulkemaan asiakkailta, koska tapahtumat olivat ennen aukioloa. Aamupäivä oli myöskin päiväkotilapsille hyvä aika saapua kirjastoon.

6.3 Tapahtuman sisältö

Tapahtuman sisällön suunnittelussa apuna oli harjoittelun aikana järjestetyt kirjastonkäytönopastukset. Tapahtuma koostui eri puolille kirjastoa sijoitetuista pisteistä, joita kierrettiin pienryhminä (n. neljä lasta ryhmässä). Pisteissä käsiteltiin kuvakirjoja, satuja, tietokirjoja (myös nuorten osastolta), runoja, musiikkia ja lopuksi oli kirjanmerkin värityspiste. Näin lastenosaston kokoelma ja kirjasto tilana tulisi lapsille tutummaksi. Aluksi tapahtuman sisältö käytiin kirjastossa läpi ja tapahtuman runko lähetettiin myös päiväkodin johtajalle, jotta hän voi kommentoida sitä. Päiväkodin johtaja kommentoi, että tapahtuma oli sopiva esikouluikäisille lapsille ja toimintaa ja lapsien osallisuutta oli hyvin seikkailussa. Johtajalta tiedusteltiin myös, onko jotain erityistä huomioon otettavaa seikkailua suunniteltaessa. Mitään erityistä huomioon otettavaa asiaa ei ollut seikkailua laadittaessa.

Opinnäytetyön tekijän suunnitelmana oli aluksi kierrättää lapset itse jokaisessa pisteessä ja yksi piste (väritys/koristelupiste) toimisi tukikohtana lasten odotella. Kirjaston henkilökunta oli kuitenkin heti innokas osallistumaan tapahtumaan ja näin jo kaista pistettä saatiin hoitamaan aina yksi henkilö. Tapahtuman keston vuoksi tämä oli myös hyvä asia. Pisteiden lukumäärä määräytyi sillä perusteella, montako kirjaston työntekijää osallistui tapahtumaan. Kolme työntekijää halusi olla tapahtumassa mukana, joten pisteitä pystyttiin järjestämään neljä ja viimeinen piste oli vapaata väritystä. Työnjako pisteissä toteutettiin niin, että kirjaston työntekijät saivat valita

oman pisteen, jonka hoitavat. Pisteiden valinta kävi helposti jokaisen omien mieltymysten mukaan. Musiikkipistettä hoiti kirjastovirkailija, joka oli aikaisemmin pitänyt musiikkileikkikoulua lapsille, hän esitti myös käsinukke-Mauria tilaisuuden alussa ja jutteli lapsille. Lastenosaston johtaja oli runopisteessä, opinnäytetyön tekijä oli satu- ja kuvakirjapisteessä ja kirjastoavustaja ohjasi tietokirjapistettä.

Kirjastoseikkailu koostui viidestä eri pisteestä, jotka olivat: sadut ja kuvakirjat, runot, tietokirjat, musiikki ja väritä & koristele majavakirjanmerkki. Jokaisessa pisteessä lapselle annettiin yksi kirjain merkiksi siitä, että se on suoritettu. Lopussa lapsilla oli viisi kirjainta, jotka muodostivat sanan M, A, U, R, I. He saivat itse yrittää järjestää kirjaimet oikeaan järjestykseen ja kirjaimista sai muodostaa muitakin sanoja. Kirjaimia sai työstää lisää myöhemmin päiväkodissa. Seikkailun aluksi oli pieni nukketeatterihetki ja Mauri Majava toivotti lapset tervetulleiksi kirjastoseikkailuun. Mauri kertoi kierrettävistä pisteistä, majavan pesästä ja lupasi lapsille kirjaimet joka pisteeltä sekä kunniakirjat kirjavinkit vielä mukaan kotiin viemisiksi. Mauri esitti myös pienen runon kirjastossa käyttäytymisestä ja kirjaston säännöistä. Lapset johdatettiin pienryhminä (4-5 lasta) aikuisten johdolla neljään eri pisteeseen. Lastenosastolla sijaitsevalla pisteellä katsottiin satu- ja kuvakirjojen sijainnit, samoin helppolukuisten kirjojen ja runojen, musiikin ja elokuvien sijainnit. Tietokirjapisteellä tutustuttiin myös nuorten tietokirjojen sijaintiin, koska osa tietokirjapisteen kirjoista oli valittu sieltä. Runopisteellä silmäiltiin nuortenosastoa. Musiikkipiste oli sijoitettu kirjaston isojen ikkunoiden viereen ja kulku sinne kävi musiikkiosaston ja kaunokirjallisuuden kautta. Lehtisali tilana tuli tutuksi väritystehtävän myötä.

Esikouluikäiset ovat kiinnostuneita satujen kuuntelijoita. Esikoululainen kokee olevansa uuden ja vanhan välisessä rajatilassa ja häneen vetoavatkin kertomukset esim. rohkeista maailmanvalloituksista. (Heikkilä-Halttunen 2015, 98–99.) Satupisteessä kuunneltiin lyhyt eläinsatu Suomen lasten eläinsadut kirjasta. Satu oli Karhu ja muurahainen. Jänis-, kettu-, ja karhupehmolelut olivat lasten kuuntelukavereina kirjaston lastenosastolla. Lapsilta kysyttiin lukemisen jälkeen heidän ajatuksiaan ja mietteitään sadusta. Satujen avulla voi opettaa moraalia lapsille. Sadun voima siinä, että kaikki on mahdollista! Ääneen lukeminen on leikkiin verrattavissa olevaa toimintaa ja lapsi voi luoda omia mielikuvia ja johtopäätöksiä sadun pohjalta. Sadun

avulla oppii tunnistamaan erilaisia tunteita kuten pelko, ilo tai jännitys ja sadut kehittävät lapsen tunnemaailmaa. Sadut auttavat lasta oman sisäisen maailman jäsentämisessä. (Heikkilä-Halttunen 2015, 10.)

Pisteessä oli myös kuvakirjoja esillä viisi kappaletta. Lapset saivat miettiä mistä kirja voisi kertoa kannen perusteella. Idea kansikuvan tarkasteluun tuli Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla kirjasta. Nykyään kuvia on esillä joka paikassa ja lasten tulee osata lukea myös kuvia, se sisältyy monilukutaitoon. Lapset saivat myös tunnistaa kirjojen kansien hahmoja ja he saivat äänestää hienoimman kirjan kannen. Heinimaa (2001, 155) toteaa artikkelissaan Kuvakirjat aikuisen ja lapsen ja maailmassa, että kuvakirja tutustuttaa lapsen kuvataiteen maailmaan ja kuvalliseen kieleen. Kuvakirja koskettaa lapsen aisteja, havainto- ja eläytymiskykyä. Hänen mukaansa lapsille kannatta tarjota monipuolisesti erilaisia kuvia: hauskoja, värikkäitä, vakavia, surullisia jne. Jo pienetkin lapset ymmärtävät kuvia ja haluavat katsella niitä.

Lapset pitävät runoista, loruista ja riimittelystä. Kielen kanssa leikkely on hauskaa. Lapset ovat erityisen vastaanottavaisia runojen kielikuville (Heinonen 2001, 130) Heinosen (2001, 130) mukaan tutkija Weinberger (1996, 5–6, 34) näkee, että kielen rytmi on pienellä lapsella sosiaalisten kontaktien lähtökohta ja isommilla lapsilla rytmillä on yhteys lukemaan oppimisessa. Riimit tutustuttavat lapset äänneisiin ja foneemeihin (kielen pienin merkityksiä erottava yksikkö) ja runon poljento herkistää havaitsemaan sanojen tavuja. Näin lapselle syntyy fonologinen tietoisuus. Heikkilä-Halttunen (2015, 154) mukaan lastenlyriikasta voi olla apua puheen lievissä häiriöissä, koska lorut ja runot notkistavat kieltä. Lorujen avulla voi harjoitella vaikeita äänneitä, kuten ärrää. Runopisteessä lapsi nosti eläinaiheisen runon runopussista ja se luettiin ääneen. Esillä oli myös kirjoja, joista piti etsiä kulloisessakin runossa esiintyvä eläin. Lapset saivat myös matkia eläinten ääniä ja liikkumista. Mukaan mahtui myös muutama eläinarvoitus Suuri eläinystävän kirjasta (Aalto 2002), esim. ”Mikä ensin vieraalta kuuluiset kysyy? Koira. Kuka vieraan ruoasta ensimmäiseksi maistaa? Kärpänen”.

Tietokirjapiste oli kirjaston nuortenosastolla ja sinne tehtiin Maurin pesä kahdesta sohvastasta, jotka oli peitetty kankailla ylhäältä. Pesässä oli hämärää. Lapset saivat ryömiä pesään sisälle. Pesän sisällä oli vielä pahvilaatikosta rakennettu pienempi

pesä, jossa majaili Maurin sisko Maija-pehmolelumajava. Pesässä oli äänimaisemana Papunet.net sivuston ”Järven aallot” ja ”Pikkulintuja”, jotka ladattiin matkapuhelimeen ja kannettavaan tietokoneeseen ja soitettiin niiden kautta. Lapset kuuntelivat ääniä ja heiltä kyseltiin mitä äänet ovat, tunnistaako kukaan? Ovatko äänet kivoja, pelottavia, rentouttavia tai jännittäviä?

Idea äänten kuunteluun tuli teoksesta *Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla*. Kirjan mukaan lasten kanssa voisi kuunnella ääniä ja miettiä mitä ajatuksia ja tunteita ne herättävät. Äänimaisema koostuu äänen tuottamisesta ja äänen ymmärtämisestä. Kuuntelija ei ole passiivinen vaan tulkitsee ääniä. Äänimaiseman ääniksi sopivat esim. luonnon ja koneiden äänet ja musiikki. Jokainen ihminen kokee äänet eri tavalla. Jollekulle sama ääni voi olla rauhoittava ja toinen voi kokea sen häiritsevänä. (*Äänialloilla, Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla* 2006, 61.) Pesän ulkopuolella oli pöydällä esillä tietokirjoja: luontokirjoja ja kirjoja metsän eläimistä. Lapset saivat selaila ja katsella kirjoja. Lapsilta kyseltiin lempieläimistä tai mitä eläimiä he olivat nähneet luonnossa ja miten eri eläimet äänittelevät.

Musiikkipiste sijaitsi toisella puolella kirjastoa, jotta musiikki ei häiritsisi muiden pisteiden toimintaa. Piste sijaitsi aikuistenosaston puolella ja siellä heitettiin pehmonoppaa ja nopan silmäluku kertoi mikä laululeikkikappale soitettiin ja leikittiin. Halutessaan lapsi sai improvisoida myös oman tanssin. Musiikkileikkikappaleita oli kuusi: Fröbelin palikoiden Huugi-guugi, Satu Sopasen ja Mukaralla-orkesterin Väri-laulu ja Hyppelylaulu, Anne Nevalan & Lauluryhmä Muut Jos sul lysti on, Kenguru-meiningin Pom-pom-pomppimaan ja Lauluryhmä Jekkujen Jumppalaulu.

Viides piste sijaitsi lehtisalissa ja siellä sai värittää ja koristella majavakirjanmerkin. Lapsi sai ottaa kirjanmerkin mukaansa kotiin. Suomen Luonto-lehtiä oli myös esillä, jos joku oli nopea värittämään ja halusi tutustua lehtiin. Lehtien kansissa oli kuvia eläimistä. Lopuksi lapset saivat kunniakirjan osallistumisesta ja Maurin kirjavinkit.

Kahdessa ensimmäisessä seikkailussa pisteitä vaihdettiin äänimerkin avulla kahdeksan minuutin välein ja aikaa otti musiikkipisteen hoitaja matkapuhelimellaan. Hän halusi hoitaa asian itse, koska muita henkilöitä ei ollut saatavissa ajanottoon.

Viimeisessä seikkailussa oli saatavilla oma henkilö ajanottoon ja äänimerkin antamiseen. Lapset siirtyivät pisteestä toiseen seuraten majavan jälkiä lattiassa.

6.4 Tekijänoikeudet

Seikkailun sisältöä miettiessä tuli ottaa huomioon myös tekijänoikeudet. Tekijänoikeuslain 8.7.1961/404, ensimmäisen luvun ja ensimmäisen pykälän mukaan:

Sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen, olkoonpa se kaunokirjallinen tahi selittävä kirjallinen tai suullinen esitys, sävellys- tai näyttämöteos, elokuvateos, valokuvateos tai muu kuvataiteen teos, rakennustaiteen, taidekäsityön tai taideteollisuuden tuote taikka ilmetköönpä se muulla tavalla.

Tekijänoikeus.fi -sivuston mukaan tekijänoikeus määritellään seuraavasti:

Tekijänoikeus tarkoittaa tekijän lähtökohtaista yksinoikeutta päättää teoksensa käytöstä. Tällöin muilla ei ole oikeutta käyttää teosta ilman tekijän lupaa. Tekijänoikeus suojaa vain teoksen persoonallista ilmaisumuotoa. Se ei suojaa ideaa, teoksen tietosisältöä tai teokseen sisältyvää teoriaa – nämä ovat vapaasti muiden käytettävissä. Tekijänoikeus.fi, [viitattu 9.11.2018].)

Seinäjoen ammattikorkeakoulun lehtori, joka on juridiikan asiantuntija, antoi neuvoja tekijänoikeuteen liittyen. Hänen mukaansa Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskukselta saa tekijänoikeuksiin liittyvissä epäselvissä tapauksissa neuvoja. Siellä on asiantuntijoina lakimiehiä (Salonen 2018). Tietokirjapisteelle suunniteltiin esitettäväksi majavaa käsittelevä ohjelma, mutta siihen olisi tarvittu Yleltä erillinen lupa ja mahdollisten ohjelmassa mukana olevien freelancer-tekijöiden lupa (Kopiosto ry. 2018). Aikataulujen vuoksi se jätettiin pois ja majavan pesään suunniteltiin äänimaisema Papunet.net, (2018) sivuston äänipankin luontoäänistä. Äänien käytölle kysyttiin erillinen lupa sähköpostitse. Salosen (2018) mukaan tapahtuman runopisteellä runoja sai esittää, jos tilaisuus oli suljettu eli osallistujamäärä on ennalta sovittu ja osallistujamäärä ei nouse liian korkeaksi eli yli 30 osallistujaa. Jokaisessa kolmessa seikkailutapahtumassa oli 16–17 lasta eli ei yli 30 osallistujaa.

Tekijänoikeuslain toisen luvun 21 pykälä määrää julkisesta esittämisestä seuraavaa:

Teoksen, joka on julkaistu, saa esittää julkisesti jumalanpalveluksen ja opetuksen yhteydessä. Julkaistun teoksen saa myös esittää julkisesti tilaisuudessa, jossa teosten esittäminen ei ole pääasia ja johon pääsy on maksuton sekä jota muutoinkaan ei järjestetä ansiotarkoituksessa.

Musiikin esittämisen suhteen kaikki oli kunnossa, koska Kankaanpään kaupunki oli hankkinut tarvittavat luvat, jotta kaupungin eri toimintayksiköissä on luvallista esittää musiikkia.

6.5 Aineiston valinta kirjastoseikkailuun

Pisteissä käytettävät kirjat ja runot valikoituivat eläin- ja luontoteeman mukaan. Kuvakirjat valittiin mielenkiintoisten kansien perusteella, koska kuvakirjoista sai valita hienoimman kannen ja arvailla kirjan juonta ja tapahtumia. Kuvakirjoihin tutustuttiin etukäteen, jotta kirjojen juonet olisivat selvillä. Mielenkiintoista oli odottaa lapsien kertomuksia, mitä kirjoissa voisi pelkän kansikuvan perusteella tapahtua. Laululeikit valikoituivat edellisestä eläinteemasta eriaivasti sillä periaatteella, että ne ovat yleisesti lasten keskuudessa tunnettuja ja aika helppoja. Tavoitteena oli, että jokainen osaisi ainakin jonkun leikin laululeikkivalikoimasta.

Lastenosaston johtaja tarkisti lapsille annettavat kirjavinkit. Mauri Majavan kirjavinkit koostuivat esikouluun ja kouluun liittyvistä kirjoista, mukana oli myös aakkosrunoja ja helppolukuisia kirjoja. Helppolukuiset kirjat sopivat jo lukemaan oppineille lapsille. Helppolukuisella lastenkirjalla tarkoitetaan Ekebomin (2001, 52–53) mukaan helpommin luettavaa tai ymmärrettävää kirjaa. Tekstit on joko kirjoitettu helppolukaiseksi tai helppolukuisuus on toteutettu esim. kirjan taiton tai ulkoasun avulla. Teksti voi olla isokokoista, tavutettu tai kirjoitettu suuraakkosin. Hänen mukaansa kuva voi myös selventää ja tukea tekstiä. Joissakin teoksissa rivit ovat harvemmassa ja rivit ovat lyhyitä. Kipinät-sarjan vihkoset houkuttelevat lyhyillä teksteillään ja värikkäillä kuvillaan lukemaan. Lapsen ei tarvitse osata kaikki kirjaimia, vain muutamien kirjaimien osaamisella voi lukea sarjan vihkosia, esim. Kipinät 1 AA-SI UI. Helppolukuisia sarjoja on monia saatavilla. Kustannus-Mäkelällä on mm. Banaanit-

sarja. Lukemaan opetteleville sopii Vihreä banaani-kirjat ja Sininen banaani-kirjasarja on vastikään lukemaan oppineille sopiva.

6.6 Päiväkotiryhmät kirjastoseikkailussa

Päiväkotiryhmät kävivät kirjastossa kahtena aamupäivänä ennen kirjaston aukeamista asiakkaille. Ensimmäisenä päivänä kävi kaksi Petäjäisen esikouluryhmää Puolukkapirtti ja Tuulenpesä ja toisena päivänä kävivät Tähtituvan esikoululaiset. Heidän mukanaan oli kuusi aikuista. Lapset oli jaettu 4–5 lapsen pienryhmiin jo valmiiksi päiväkodissa, jotta tilaisuus sujuisi jouhevammin, eikä aikaa kuluisi ryhmien jakamiseen kirjastossa.

6.6.1 Tuulenpesä

Kirjasto somistettiin ja järjestettiin aamulla ennen ryhmien tuloa seikkailua varten. Kirjastoseikkailuun osallistui ensimmäisenä Tuulenpesän ryhmä. Esikoululaisryhmässä oli 16 lasta, 9 poikaa ja 7 tyttöä. He tulivat seikkailuun lastentarhanopettajan ja lastenhoitajan kanssa. Seikkailun ajankohta oli klo. 9.00 aamulla, jolloin kirjasto oli vielä kiinni. Seikkailun neljällä pisteellä vietettiin 45 minuuttia ja kirjanmerkin koristeluun sai käyttää vapaasti aikaa. Tilaisuus kesti noin tunnin. Seikkailu kesti pitempään tällä ensimmäisellä ryhmällä, koska jokaisella neljällä pisteellä vietettiin noin 8 minuuttia. Musiikkipisteen hoitaja hoiti ajanoton.

Ensimmäinen kerta on aina ensimmäinen ja joitakin puutteita havaittiin heti. Äänimerkit pisteiden vaihdon merkiksi eivät aina kuuluneet satu- ja kuvakirjapisteeseen, mutta tämä ei aiheuttanut oikeastaan mitään haittaa. Lapset tulivat pisteeseen Maurin jalanjälkiä seuraten ja toiset lapset lähtivät nuortenosastolle hyvässä järjestyksessä. Pisteitä somistettiin kirjaston nukketeatterista lainatuilla käsinukeilla ja pehmoleluilla. Satu- ja kuvakirjapisteessä ja runopisteessä somisteena olleet käsinuket kiinnostivat lapsia paljon ja häiritsivät muutamien lapsien keskittymistä. Runopisteessä oli yhden ryhmän osalta hieman kiire lukea kaikki runot ja etsiä eläinten kuvat. Myös satu- ja kuvakirjapisteessä piti kiirettä, että ehti esitellä myös lastenosastoa.

Lastenosastolla oli tärkeää esitellä lapsille helppolukuisia kirjoja. Kaikilta lapsilta kyseltiin, että osaavatko he lukea ja esiteltiin helppolukuisia sarjoja. Lapset äänestivät mieluisimman kansikuvan ja heiltä kysyttiin mielipiteitä kirjojen kansista. Lapset kertoivat valintaperusteistaan ja kannen perusteella yksi lapsi keksi hienon tarinan eräästä kirjasta. Hieman lyhyempiä ideoita kirjojen tapahtumista keksittiin myös. Saman tähtitaivaan alla kirjasta piti pari poikaa ja perusteluina olivat, että kannessa on tähti ja yö. Eräs tyttö piti saman kirjan kannessa olevista tanssivista eläimistä. Mauri Kunnaksen Hurjan hauska autokirja oli Tuulenpesän lapsien suosikki kannen perusteella. Satua karhusta ja muurahaisesta kuunneltiin välillä keskittyneesti ja välillä huomio kiinnittyi käsinukkeihin. Kaikki lapset olivat aluksi sitä mieltä, että karhu on voimakkaampi kuin muurahainen. Yllätys olikin suuri, kun muurahainen osoittautui vahvemmaksi. Lasten pienryhmät olivat erilaisia, joissakin pienryhmissä lapset olivat hyvin keskittyneitä ja toisissa oli hieman levottomampaa. Tietokirjapisteessä lapsia kiinnosti erityisesti majavan pahvipesä ja keskustelu oli vilkasta. Äänimaiseman äänet tunnistettiin. Lapset selasivat tietokirjoja majavan pesässä istuen. Musiikkipisteessä laululeikit olivat tuttuja kaikille lapsille ja lapset olivat innoissaan mukana. Värituspisteessä väritettiin ja koristeltiin kirjanmerkit huolellisesti ja kirjaimista mietittiin sanoja.

6.6.2 Tuulenpesä ja Puolukkapirtti

Kirjastoseikkailuun osallistui yhdistetystä Tuulenpesän ja Puolukkapirtin ryhmistä 8 poikaa ja 8 tyttöä. Tämä ryhmä saapui kirjastoon Tuulenpesän ryhmän jälkeen ja he saapuivat lastenhoitajan ja kiertävän lastenhoitajan kanssa klo. 10. Ensimmäinen ryhmä lähti takaisin päiväkotiin samalla, kun tämä ryhmä saapui. Käsinuket siirrettiin ylös kirjahyllyjen päälle, jotta kenenkään keskittyminen ei herpaantuisi. Seikkailua lyhennettiin neljän pisteen osalta kuuteen minuuttiin. Toive tuli tietokirjapisteestä hoidajalta, jolle kahdeksan minuuttia oli tuntunut liian pitkältä ajalta. Neljän pisteen kiertäminen kesti noin 40 minuuttia ja seikkailu kesti noin tunnin yhteensä. Kuusi minuuttia tuntui hieman lyhyeltä ajalta satu- ja musiikkipisteessä. Lyhennetyt ajan taksia lastenosastoa ei ehditty paljon katsoa, mutta kaikilta ehdittiin kysyä lukutaidosta ja esitellä helppolukuiset kirjat.

Satupisteessä yksi lapsi arvasi etukäteen, että muurahainen on voimakas eläin. Yhdessä pienryhmässä oli vain kaksi lasta, joten jouluaiheisia kirjoja ehdittiin katsella ikään kuin ”kaupan päälle”. Kuvakirjoista ryhmän suosikiksi nousi Siirin jouluseikkailu. Veera Virtanen ja esikoulu kirjasta lapset ihailivat Veeran reppua ja Veeran puuttuvista etuhampaista riitti keskusteltavaa myös. Lasten pienryhmät olivat erilaisia, joissakin pienryhmissä lapset olivat hyvin keskittyneitä ja toisissa oli hieman levottomampaa. Majavan pesä oli koetuksella, mutta tietokirjat olivat kiinnostavia. Runopisteellä oli arvoituksia ja kuunneltiin runoja ja etsittiin eläinten oikeita kuvia. Musiikkipisteellä ehdittiin leikkiä laululeikit. Väritypisteessä väritettiin kirjanmerkit ja ehdittiin miettiä kirjaimista muodostuvaa sanaa. Lapset olivat kirjaimista innoissaan.

6.6.3 Tähtitupa

Tähtituvan esikoululaiset kävivät seikkailun läpi viimeisenä ryhmänä. Ensimmäisen seikkailun ja viimeisen seikkailun välissä oli päivä, joten kirjasto järjestettiin ja somistettiin aamulla uudelleen seikkailua varten. Esikoululaiset saapuivat kirjastoon lastentarhanopettajan ja lastenhoitajan kanssa klo. 9.00. Lapsia oli yhteensä 13. Seikkailussa vietettiin 8 minuuttia joka pisteellä. Tämän seikkailun järjestäminen koettiin rauhallisempaan, koska toista ryhmää ei ollut tulossa heti perään. Käsinuket olivat ylhäällä hyllyjen päällä, jotta lasten mielenkiinto ei suuntautuisi liikaa niihin. Satu- ja kuvakirjapisteessä Siirin jouluyllätys oli lasten suosikki ja satuakin kuunneltiin keskittyneenä. Siirin jouluyllätyskirja vetosi sekä poikiin, että tyttöihin. Ryhmän lastenhoitajat lainasivat kirjan seikkailun päätteeksi. Eläinten kykykisa kuvakirja oli myös monen mieleen. Perusteluina olivat eläinten kuvat ja soittimet. Kirja vetosi sekä poikiin että tyttöihin. Seikkailussa ehdittiin käymään lastenosastoa läpi ja helpolukuiset kirjat kiinnostivat. Lapset odottivat innoissaan kirjaimia joka pisteeltä. Runopisteessä lapset olivat tykänneet etsiä eläinten kuvia ja majavan pesä oli kiinnostava. Lapset selailivat tietokirjoja pesässä. Musiikkipisteellä sai purkaa energiaa tanssien. Tämän ryhmän kanssa kahdeksan minuutin aika toimi joka pisteellä. Tästä huomasi, että jokainen ryhmä on erilainen ja siksi on vaikeaa määritellä pisteissä vietettyä aikaa.

7 HAASTATTELUTUTKIMUKSEN TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KERÄÄMINEN

Opinnäytetyöhön sisältyy kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä toteutettu haastattelututkimus, jonka avulla haluttiin selvittää kirjaston ja päivähoiton mielipiteitä toiminnallisesta kirjastonkäytön opetuksesta ja yhteistyön tarpeista. Tutkimusmenetelmä mukailee teemahaastattelua, mutta eroaa siitä siten, että päiväkodin työntekijät saivat haastattelukysymykset etukäteen. Haastattelututkimus oli kaksisosainen. Aluksi haastateltiin kirjaston työntekijöitä ja toiminnallisen seikkailun jälkeen haastateltiin päivähoiton työntekijöitä. Kaksi päiväkodin työntekijää vastasi kirjallisesti, joten kyseessä ei heidän kohdaltaan ollut haastattelu, vaan kysely.

Hirsjärvi, Remes & Sajavaaran mukaan laadullisen tutkimusmenetelmän lähtökohdana on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuksen kohdetta yritetään tutkia kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita ei niinkään todentaa ja olevia totuusväittämiä. Heidän mukaansa laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että suositaan ihmisiä tiedonkeruussa ja valitaan kohdejoukko tarkoituksenmukaisesti. Tutkimus voidaan toteuttaa joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaan. Aineistoa tutkitaan yksityiskohtaisesti ja lähtökohdana ei ole teoria, hypoteesin testaaminen. Tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja tulkinta on sen mukaista, aineiston hankinnassa käytetään paljon laadullisia metodeja kuten teemahaastattelua, ryhmähaastattelua tai osallistuvaa havainnointia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161–164.)

Teemahaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, mikä on avoimen haastattelun ja lomakehaastattelun välimuoto. Haastattelukysymysten järjestystä ja tarkkaa muotoa ei tiedetä, mutta aihepiirit ovat selvillä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.) Teemahaastattelu on enemmän strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Se on puolistrukturoitu menetelmä, koska yksi asia eli teema pysyy haastattelussa samana kaikille. Haastattelut etenevät tiettyjen teemojen mukaan ja se tuokin haastateltavien mielipiteet esille. (Hirsjärvi & Hurme, 2008, 48.) Teemahaastattelua käytetään usein kvalitatiivisissa tutkimuksissa, mutta se sopii käytettäväksi myös kvantitatiivisessa tutkimuksessa (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208).

Hirsjärvi&Hurmeen mukaan haastattelu sopii yleisesti moniin tutkimuksiin joustavuutensa vuoksi. He kirjoittavat, että suora vuorovaikutus haastattelutilanteessa mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamiseen itse tilanteessa ja saamaan mahdolliset haastateltavien taustamotiivit selville. Non-verbaaliset vihjeet auttavat haastattelijaa selvittämään vastauksien erilaisia merkityksiä. Haastattelun avulla haastateltaja tuo esiin haastateltavan käsityksiä, ajatuksia ja tunteita käsiteltävänä olevasta asiasta. Haastatteluun täytyy paneutua ja valmistautua huolellisesti, koska sillä pyritään keräämään aineistoa, jonka avulla voidaan tehdä luotettavia päätelmiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 41, 34, 65–66.)

Hirsjärvi & Hurmeen mukaan haastattelu voidaan toteuttaa monilla tavoin käytännössä. Yleisin tapa on yksilöhaastattelu. Ryhmähaastattelukin voi olla myös käyttökelpoinen muoto. Heidän mukaansa sen alalajeja ovat parihaastattelu ja täsmäryhmähaastattelu. Ryhmähaastattelussa haastattelijan on tärkeää pitää ryhmän keskustelu sovitussa teemassa ja myös huolehtia, että kaikki saavat puheenvuoroja. Ryhmähaastattelu on kätevä silloin, kun halutaan nopeasti tietoa monelta haastateltavalta yhtä aikaa. (Hirsjärvi&Hurme 2008, 61, 63.)

8 HAASTATTELUTUTKIMUSTEN TULOKSET

8.1 Kirjaston työntekijöiden haastattelut

Kirjaston työntekijöiden haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina syyskuussa 2018 ja haastattelut pidettiin Kankaanpään kirjaston tiloissa. Opinnäytetyöhön haastateltiin kahta työntekijää, lastenosaston johtajaa ja kirjastovirkailijaa. Haastatteluilla kartoitettiin kirjaston ja päiväkodin yhteistyötä ja odotuksia, tavoitteita ja toiveita tapahtumalle. Haastattelut kestivät n. 35 min. ja n. 20 min. Haastattelut nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella ja myöhemmin litteroitiin. Haastateltaviin viitataan merkinnöillä kirjaston työntekijä KT1 ja KT2. Haastatteluilla haluttiin selvittää kirjaston ja päivähoidon yhteistyön muotoja, toimivuutta, tarpeita. Haluttiin myös saada selville, miten yhteistyötä voi kehittää. Haluttiin myös saada selville, onko tarvetta toiminnalliselle kirjastonkäytön opetukselle. Tietoa haluttiin myös seikkailun ajankohdasta ja sisällöstä.

Taustakysymyksistä selvisi, että kirjaston työntekijöillä oli kummallakin n. 30 vuoden kokemus kirjastotyöstä. He olivat molemmat työskennelleet muissakin kirjastoissa aiemmin. Toisella haastateltavista oli lisäksi kokemusta myös musiikkileikkikoulun ohjaamisesta.

Haastateltavilta kysyttiin yhteistyön muodoista päiväkodin kanssa. Heidän mukaansa päiväkodeista on käyty lainaamassa kirjoja, heille on esitelty kirjaston lastenosastoa ja koottu eri teemoista kirjaketteja. Kirjasto on järjestänyt nukketeat-teriesityksiä kirjastossa ja joskus on käyty nukketeat-terin kanssa kauempana sijaitse- vissa päiväkodeissa. Kirjavinkkausta on järjestetty kouluissa ja päiväkodeissa ja päiväkodeissa on joskus järjestetty satutunnin tapaista toimintaa. Toisen työntekijän (KT1) mukaan kirjastossa ei ole järjestetty esikoululaisille mitään omaa toimintaa erityisesti. Yleensä heille on opetettu vain hieman tarkemmin kirjaston käyttöä. Mitään varsinaisia tapahtumia nukketeat-terin lisäksi kirjastossa ei ole aiemmin järjes- tetty lapsille. Ei ole myöskään kokeiltu toiminnallisia menetelmiä kirjastoon tutustu- misessa.

Kumpikin haastateltava kokee yhteistyön tärkeäksi. Kirjaston työntekijä (KT1) sanoi, että ”siinä kasvatetaan uusia kirjastonkäyttäjiä, on paljon helpompaa sitten isompana tulla tänne” Toinen työntekijöistä (KT2) sanoi, että ”kun me saadaan lapset kiinnostumaan kirjastosta, niin ne tulee vanhanakin vielä. Aikuisena ne ei enää osaa ja eikä löydä, eikä ne tuo omia lapsiaanakaan.” Yhteistyön lisäämiseen päivähoidon kanssa vastattiin, että ”voisi kyllä kehittää kaikkea uutta ja juuri seikkailun tapaista”. KT2 halusi lisätä yhteistyötä viemällä kirjaston palveluja päiväkoteihin. Haastateltavat sanoivat, että jos seikkailu onnistuu ja sille tuntuu olevan tarvetta, niin seikkailua voi sitten muokata tarpeen mukaan ja kokeilla muiden päiväkotien kanssa. Resurssit tulevat kuitenkin jonkin verran vastaan, koska nukketeatteri vie työntekijöiden aikaa. Yhteistyön muodoista toinen työntekijä (KT2) totesi, että ”kirjasto saisi mennä enemmän tykö”, esim. päiväkotiin. Kumpikin haastateltavista piti hyvänä, että päiväkodista vierailtaisiin kerran kuukaudessa kirjastossa. Sähköpostilla on tiedotettu päivähoitotoimiston kautta kirjaston tapahtumista ja myös suoraan päiväkoteihin on lähetetty tietoa. Tämä on ollut kummankin vastaajan mielestä hyvä ja toimiva järjestelmä.

Seikkailuun liittyvistä kysymyksistä selvisi, että seikkailun ajankohdaksi sopi aamu-päivä, kun kirjasto on vielä suljettu asiakkailta. Kestoksi toinen työntekijöistä (KT1) ehdotti puoli tuntia. KT2 sanoi, että 45 minuuttia on maksimi, mitä lapset jaksavat keskittyä. Kirjastosta ja kirjastonkäytöstä haluttiin sisällyttää tapahtumaan lastenosaston kokoelman monipuolisuus ja kirjastossa käyttäytymistä. Tavoitteena oli myös, että lapset tutustuvat kirjastoon tilana ja kokevat kirjaston mukavaksi paikaksi. KT2 haluaisi tapahtumasta jatkumon, että esikoululaisille järjestettäisiin tapahtuma vuosittain: ”Et ne päiväkodeissa huomaa et me järjestetään kaikkea kivaa ja siitä tulis jatkumo niin ne tietäis heti asennoitua siihen ja kertoo lapsille et nyt sitten te ootte ens vuonna, te pääsette sinne.” Hän toivoi tapahtuman tuovan enemmän yhteistyötä kirjaston sisällä tapahtumien järjestämisessä. Hän haluaa, että kirjasto koetaan mukavana paikkana, jonne on helppo tulla. Hän sanoi, että ”kukaan lapsi ei sais ikinä tuntea, että on ahdistavaa mennä kirjastoon”. Kohderyhmästä toinen kirjaston työntekijöistä (KT2) oli sitä mieltä, että ”tässä vaiheessa pitää iskeä ja

se lukukärpänen voi puraista, murrosikäälle on turha enää sanoa, että mitäs jos tulisit käymään kirjastossa”.

8.2 Päiväkodin työntekijöiden haastattelut

Kysymykset lähetettiin päiväkodin johtajalle etukäteen sähköpostilla ja hän jakoi ne eteenpäin esikouluryhmien työntekijöille. Haastattelut tehtiin muutaman päivän kulluttua seikkailusta, koska haluttiin seikkailun olevan tuoreessa muistissa. Haastattelut pidettiin päiväkodin tiloissa. Tutkimuksessa haastateltiin yhtä lastentarhanopettajaa ja kolmea lastenhoitajaa. Yksi lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja vastasi haastattelurungon mukaisiin kysymyksiin kirjallisesti, joten kyse oli heidän osaltaan kyselystä. Päiväkodissa haastateltiin kahden esikouluryhmän työntekijöitä. Nämä haastattelut toteutettiin parihaastatteluina. Heitä oli nopeampi haastatella yhdessä kuin erikseen ja siten päiväkodin rutiinit eivät kohtuuttomasti häiriintyneet. Haastattelut kestivät 20 min. ja 15 min. Päiväkodissa esikoululaisten ohjaajat olivat kyselleet lapsilta mielipiteitä yleisesti tapahtumasta. Lapsia ei haastateltu tässä tutkimuksessa. Haastateltuihin ja kyselyyn vastanneisiin viitataan lyhenteillä. Lastentarhanopettajiin viitataan lyhenteillä LO1, LO2 ja lastenhoitajiin LH1, LH2, LH3, LH4.

Aluksi kysyttiin taustakysymyksiä työkokemuksesta. Kirjaston ja päivähoidon yhteistyöstä kysyttiin, koska haluttiin selvittää, onko yhteistyö ollut toimivaa ja onko sitä tarvetta lisätä. Haluttiin myös saada selville, onko tarvetta toiminnalliselle kirjastonkäytön opetukselle. Haluttiin myös tietoa, miten yhteistyötä voi kehittää. Lopuksi kysyttiin kirjastoseikkailun sujumisesta ja sisällöstä, jotta saataisiin tietää mm. onnistuiko tapahtuma ja mitä merkitystä sillä oli lukemiseen innostamisen kannalta sekä tuliko kirjasto ja kirjaston kokoelmat tutuksi.

8.2.1 Taustakysymykset

Päivähoidon työntekijöiltä kysyttiin kauanko he ovat työskennelleet Petäjäläisen päiväkodissa ja ovatko he olleet muissa päiväkodeissa työssä. Lastentarhanopettajat olivat olleet työskennelleet 3 vuotta ja 14 vuotta esikoululaisten kanssa. Lastentar-

hanopettajilla oli 14 ja 7 vuoden kokemus päiväkodissa työskentelystä. LH1:llä kokemusta oli 10 vuotta, joista esikoululaisten kanssa 3 vuotta, LH2 oli työskennellyt 39 vuotta lasten parissa, joista 8 vuotta esikoululaisten kanssa. LH3 oli ns. kiertävä lastenhoitaja ja hän kiersi hoitamassa eri lapsiryhmiä tarpeen mukaan. LH3 oli ollut kolme vuotta päiväkodissa, mutta aiempaa kokemusta oli perhepäivähoidosta. LH4 oli tullut syksyllä 2018 Petäjäiseen töihin, mutta ollut kahdessa ryhmässä hoitajana aiemmin.

8.2.2 Kirjaston ja päivähoiton yhteistyöstä

Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä kirjaston palveluihin. Yhteistyö on ollut toimivaa ja toinen lastentarhanopettajista (LO1) totesi, että kirjasto on iso osa esikoululaisten kulttuurikasvatusta. Yksi lastenhoitaja (LH1) sanoi, että kirjaston merkitys on siinä, että ”kirjasto auttaa”, (esim. etsii päiväkodin pyytämiä aineistoja ja palvelu on nopeaa). Päiväkodista on käyty kirjaston järjestämissä nukketeatteriesityksissä, käyty lainaamassa kirjallisuutta ja muuta aineistoa ja pyydetty kirjastoa kokoamaan kirjapaketteja eri teemoista. Kaikkien haastateltavien mielestä yhteistyö kirjaston kanssa on tärkeää. Lastentarhan opettaja (LO2) totesi, että kirjasto kuuluu myös esikoululaisten opetussuunnitelmaan. Eräs lastenhoitaja (LH2) vastasi, että kirjastoon meneminen ja siellä käyttäytyminen on jo itsessään tärkeä opetuksellinen tapahtuma, samoin nukketeatteriesitykset. Monen haastateltavan osalta kävi ilmi, että esikoulussa ollaan hyvin kiireisiä. Yksi lastenhoitaja (LH1) totesi kuitenkin, että välillä on kiva lähteä kirjastoon. Useat haastateltavat korostivat, että on hyvä saada vaihtelua normaaliin päivään. Kysyttäessä, halutaanko yhteistyötä lisätä vastauksena tuli, että yhteistyötä on sopivasti, eikä uusia yhteistyön muotoja tullut esille. Useat vastaajat (LO1, LO2, LH2, LH3 ja LH4) lisäsivät kuitenkin, että tällainen tapahtuma sopisi kyllä esikoululaisten kiireisen arjen keskelle. Tiedotus kirjaston ja päivähoiton välillä on ollut toimivaa kaikkien haastateltavien mielestä, eikä siihen ollut uusia ehdotuksia. Tiedotus on toiminut sähköpostilla hyvin kaikkien mielestä.

8.2.3 Kirjastoseikkailuun liittyvät kysymykset

Palaute seikkailutapahtumasta oli kokonaisuudessaan hyvin positiivista. Lapset ja päiväkodin työntekijät olivat pitäneet seikkailusta. Erään lastenhoitajan (LH1) sanoin: ”Mukavaa vaihtelua. Lapset pitivät kovasti”. Eräs lastenhoitaja (LH2) sanoi, että onnistunutta oli lasten ilo, erityyppiset pisteet ja ryhmäkoot, ”kaikki sai osallistua, eikä se ollut vaan istumista”. Haastatellut sanoivat, että lapsille oli ollut myös tärkeää saada jotain konkreettista mukaan seikkailusta (kirjaimet ja kirjavinkit). Tapahtuman kesto oli kokonaisuudessaan kaikkien haastateltavien mielestä esikoululaisille sopiva, n. yksi tunti. Toisen ryhmän osalta pisteissä vietettyä aikaa lyhennettiin kuuteen minuuttiin ja yhden haastateltavan mielestä pisteissä käyminen oli sen vuoksi hieman kiireistä. Äänenkäyttöä kommentoitiin myös ensimmäisen päivän seikkailujen osalta. Ääntä olisi voinut korottaa satu- ja kuvakirjapisteellä ja runopisteellä, koska tietokirjapisteeltä kantautui ääniä.

Kaikkien haastateltavien mielestä seikkailun sisältö oli viihdyttävä, opetti kirjastoasioita ja lisäsi tietoa. Haastateltavien mielestä seikkailun sisältö oli sopiva eli ei liian helppo tai liian vaikea. Yhden hoitajan (LH2) mukaan oli hyvä asia, että lapset oppivat uusia asioita esim. majavasta ja eläimistä yleensä. Eräs lastenhoitaja (LH2) sanoi, että eläimet teemana oli hyvä asia, koska lapset olivat kiinnostuneita eläimistä. Musiikkipisteiden laululeikit olivat tuttuja lapsille, joten kaikki pystyivät osallistumaan. Toiminnallisuutta ja pisteiden vaihtelevuutta kehuttiin, koska lapset eivät jaksakaan olla kovin kauaa paikoillaan. Toinen lastentarhan opettajista (LO1) kommentoi, että ”pisteitä oli sopivasti ja seikkailu oli monipuolinen”.

Erään lastenhoitajan (LO1) mukaan esikoululaisille oli hyötyä seikkailusta. Hänen mukaansa seikkailun kautta kirjaston tilat tulivat tutuksi. Lapset oppivat mistä mitään aineistoa löytyy esim. helppolukuiset. Muutkin haastatellut olivat samaa mieltä. Eräs lastenhoitaja mainitsi, ”että joistakin lapsista huomas, että hei, onks tää tällasiakin kirjoja!” Eräs päiväkodin työntekijä mainitsi jo seikkailussa, että ovat olleet lasten kanssa vain kirjaston lastenosastolla. Jotkut lapset olivat ihmeissään, että kirjastossa on lehtisali, johon he pääsevät. Tapahtuman nähtiin innostavan lapsia lukemaan ja käymään kirjastossa. Monet haastateltavat tosin nostivat myös esiin perheen merkityksen kirjaston käytössä. Vanhempien merkitys on suuri lapsen kir-

jastossa käymisessä ja lukemisessa. Yksi lastenhoitaja (LH3) arvioi, että lapset voivat seikkailun myötä innostaa vanhemmatkin, ”että mennään käymään kirjastossa”. Useimmat haastateltavat kertoivat, että myös Maurin kirjavinkit voivat innostaa lapsia tulemaan perheineen kirjastoon. Erään haastateltavan mielestä (LH4) tapahtuma varmasti herätti kiinnostusta kirjoihin: ”Kyllä mä luulen, että innostaa, että lapset siellä kotona puhuu ja vanhemmatkin herää et vois kirjastossa käydä”.

Eräs haastateltava (LH3) oli ottanut itselleenkin Maurin vinkit kotiin, koska oli pitänyt niistä. Yhden lastenhoitajan (LH1) mielestä esim. helppolukuisten kirjojen esittely oli hyvä asia lukemaan innostamisen kannalta. Tapahtumalla oli merkitystä myös päiväkodille. Lastentarhan opettajan (LO1) mukaan tapahtuma tuki äidinkielen osa-alueiden opetusta, musiikkipiste opetti laskemistakin ja tilaisuudella oli kulttuurillinen merkitys lapsille. Tapahtumaa oli käsitelty jälkikäteen myös päiväkodissa ja toisen lastentarhan opettajan (LO2) mukaan lapset olivat saaneet piirtää seikkailusta ja monet olivat piirtäneet Maurin ja majavan pesän.

Päiväkodin työntekijät olivat kuunnelleet ja kyselleet lasten ajatuksia tapahtumasta. Joidenkin lasten mielestä kaikki oli ollut helppoa, helppoa oli ollut majavanjälkien seuraaminen, joidenkin mielestä runojen kuuntelu oli ollut tylsää. Kaikki lapset olivat pitäneet tapahtumasta. Lasten mieleen olivat erityisesti Mauri Majavan esitys, kirjaimet, majavan tassun jäljet lattiassa ja niiden seuraaminen, majavan pesä ja laulu-leikit. Lapset olivat myös toivoneet, että päiväkodissakin rakennettaisiin majavan pesä. Tietokirjapisteellä lapset olivatkin mielellään selailleet luonto- ja eläinkirjoja pesässä. Eräs lastenhoitaja (LH3) sanoikin, että ”olin ihan ihmeissäni”, kun yhden ryhmän pojat olivat selailleet tietokirjoja innoissaan pesässä. Eräs vilkas poika oli kehunut tapahtumaa jo heti ovella pois lähtiessä ja hoitaja (LH3) oli ollut mielissään lapsen puolesta.

Kaikki haastateltavien mielestä tarvetta tällaiselle tapahtumalle olisi. Esikoulun arki on kiireistä, mutta kirjasto kuuluu esiopetussuunnitelmaan ja tapahtuma voisi olla vaikka kerran syksyllä tai keväällä. Esiin nousi myös, että tapahtumaa voisi soveltaa 4–5-vuotiaillekin lapsille.

9 POHDINTA

Lapset pitivät toiminnallisuudesta ja vaihtelevuudesta ja niitä tapahtumassa oli. Toiminnallinen kirjastoon tutustuminen sopi menetelmänä kohderyhmälle ja yhteistyön muodoksi kirjaston ja päiväkodin välille. Lapset pääsivät itse toimimaan eri pisteissä ja näin heidän mielenkiintonsa pysyi yllä ja oppimista tapahtui leikin kautta. Seikkailun kautta tapahtunutta oppimista voi tarkastella teoriaosassa esitellyn Marjaana Kankaan (2014, 84) esittämän seitsemän näkökulman kautta. Seikkailussa toteutui leikillisuus, luovuus, yhteisöllisyys, tarinallisuus, kehollisuus, oppimisen ilo ja median käyttö. Leikillisuus toteutui esimerkiksi kirjaimissa, arvoituksissa ja runoissa sanaleikkeinä, musiikkipisteessä laululeikkinä ja majavan pesään tutustumisessa. Myös tassun jälkien seuraaminen ympäri kirjastoa oli osa leikillisyyttä. Luovuutta sai käyttää mm. musiikkipisteessä, jos keksi omia leikkilaululiikkeitä ja luovuutta & tarinallisuutta kuvakirjojen kansien perusteella sepitetyissä tarinoissa. Media tuli esiin äänien kuunteluna majavan pesällä ja musiikkipisteen musiikkina. Oppimisen iloa koettiin kirjaimien järjestämisessä ja tassun jälkien seuraamisessa. Iloa syntyi myös arvoitusten kuuntelemisessa ja oikean vastauksen keksimisessä. Seikkailu oli kaikille yhteinen ja yhteisöllinen oppimistapahtuma, jossa tutustuttiin kirjaston tiloihin ja kokoelmaan leikin kautta.

Tapahtuman heikko kohta oli aikataulu: riittääkö aika. Ensimmäinen piste oli aikaa vievin, koska siihen oli yhdistetty kaksi asiaa: sadut ja kuvakirjat. Ehtiikö ensimmäisellä pisteellä käydä kaikki mietityt asiat läpi ja toisaalta onko muissa pisteissä liikaa aikaa. Heikko kohta oli myös se, että opinnäytetyön tekijä itse ei ollut paikalla kuin yhdellä osastolla. Silloin ei tiedä miten lapset reagoivat tai viihtyivät muissa pisteissä. Seikkailu järjestettiin yhtenä aamupäivänä kahdelle ryhmälle peräkkäin ja aikataulu oli aika tiukka. Viimeinen eli kolmas seikkailu järjestettiin vain yhdelle ryhmälle, joten aikataulu ei ollut niin kiireinen. Seikkailun reitin seuraaminen mietitytti myös, koska seikkailussa kierrettiin koko kirjasto ympäri. Alun perin suunnitelmassa oli musiikkipisteessä myös elokuvien ikärajoihin tutustuminen, mutta se jäi pois aikataulusyistä.

Seikkailu sujui yleisesti ottaen hyvin ja aikataulussa pysyttiin jokaisen ryhmän osalta. Kirjaston tilat sopivat hyvin tämän tyyppiseen seikkailuun ja tilat olivat muunneltavissa. Kirjasto on yhtenäinen avoin tila, joten pisteisiin kantautui muilta pisteiltä

jonkin verran ääniä. Pisteissä ajanoton osalta paras ratkaisu oli se, että oli oma henkilö hoitamassa sitä. Kahteen ensimmäiseen seikkailuun ei valitettavasti ollut saatavilla omaa henkilöä hoitamaan asiaa, mutta musiikkipisteen ohjaaja oli halukas ottamaan aikaa. Seikkailun reitin kulkeminenkin sujui mallikkaasti, vaikka se aluksi mietitytti. Lapset kertoivatkin, että oli helppoa seurata majavan jälkiä. Lasten suosikiksi noussut Mauri Majava ja majavan pesä eivät yllättäneet suosiollaan. Sitä osattiin odottaakin, koska tapahtuman vetovoima perustui juuri Mauriin. Kuvakirjoista lapset valitsivat suosikikseen Siirin jouluyllätyksen. Se vetosi lapsiin kansikuvallaan lumiukosta, joulukuusesta, pipareista, koirasta ja lapsista. Monet lapset myös tiesivät Siirin, joten se ratkaisi myös joidenkin valintoja.

Seikkailun kesto oli kirjaston ja päiväkodin työntekijöiden mielestä kokonaisuudessaan sopiva, hienosäätöä tarvittiin vain pisteissä vietetyn ajan osalta. Jokainen ryhmä oli erilainen ja siksi pisteissä vietettävää aikaa oli vaikea määritellä. Ryhmien erilaisuuden vuoksi joidenkin kanssa aikaa olisi kulunut enemmänkin ja toisten ryhmien kanssa lyhyempi aika olisi riittänyt. Yleisesti kahdeksan minuuttia oli sopiva aika pisteillä, kun oli kaksi seikkailua peräkkäin. Se toimi myös yhdellä ryhmällä. Aika olisi voinut olla myös kymmenen minuuttia, tällöin satu- ja kuvakirjapisteessä olisi ehditty enemmän esitellä lastenosastoa. Yleisesti ajatellen kaikkien rauhallisimmin seikkailu olisi voitu järjestää niin, että vain yksi ryhmä olisi seikkaillut yhden aamupäivän aikana. Kirjaston järjestämisessä ja somistamisessa olisi vain ollut enemmän työtä.

Haastatteluista kävi ilmi, että seikkailu sopii esikoululaisten ohjelmaan hyvin ja jatkossa olisi myös innostusta osallistua, mikäli tapahtumaa järjestetään. Haastattelututkimuksessa kävi ilmi myös, että seikkailua voisi soveltaa 4–5-vuotiaillekin. Pisteistä saadut kirjaimet voisi muuttaa esimerkiksi eläinten kuviksi. Kirjaston työntekijät olivat samaa mieltä.

Haastattelujen avulla saatiin hyvin tietoa seikkailun toteutuksen onnistumisesta ja kehittämisestä sekä yhteistyöstä kirjaston ja päiväkodin välillä. Kyselyn osalta yhden esikouluryhmän työntekijöiden kirjalliset vastaukset vaativat tarkennusta yhden kysymyksen kohdalta. Yleisesti ottaen kirjalliset vastaukset olivat hankalia juuri sen vuoksi, että voi tulla väärinkäsityksiä tai sitten joihinkin vastauksiin jää kaipaamaan tarkennuksia. Tämä aiheuttaa lisätyötä kyselyn laatijalle ja vastaajille. Tutkimuksen

kannalta olisi ollut parempi, että kaikki päiväkodin työntekijät olisi pystytty haastattelemaan. Kaiken kaikkiaan haastattelujen järjestäminen sujui hyvin ja aikataulut pitivät. Myös itse haastattelut sujuivat hyvin. Haastattelut äänitettiin matkapuhelimella. Parihaastattelujen osalta haastattelijan ääni ei aina kuulunut hyvin, mutta onneksi haastateltavien äänet olivat hyvin kuuluvissa.

Seikkailumuotoinen tapahtuma tunnetulla kirjaston hahmolla väritettynä tuntui kiinnostavan niin aikuisia kuin esikoululaisia. Tapahtuman järjestäminen oli uutta kirjastolle, mutta se sujui hyvin ja oli kohderyhmälle sopiva. Tapahtumalla tavoitettiin Petäjäläisen esikoululaiset ja opinnäytteen tavoitteet saavutettiin. Tapahtuman todettiin myös tukevan joiltain osin päiväkodin opetusta. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että opinnäytteen tavoitteiden mukaisesti kirjasto tuli lapsille tilana tutuksi. Myös kokoelma tuli tutuksi ja erityisesti helppolukuiset kirjat kiinnostivat niin lapsia ja aikuisia. Haastateltavat kertoivat, että seikkailu innosti varmasti lapsia lukemaan ja vierailemaan kirjastossa. Tässä korostuu vielä kuitenkin perheiden merkitys. Haastattelujen perusteella Maurin kirjavinkit voivat innostaa perheitä käymään kirjastossa. Kirjaston työntekijät kokivat, että tämäntyyppinen seikkailu on toteuttavissa myöhemminkin resursseista riippuen ja pisteitä voi lisätä ja vähentää riippuen työntekijöiden määrystä. Heidän mielestään seikkailulle asetetut tavoitteet täyttyivät hyvin ja seikkailu oli onnistunut tapahtuma. Seikkailun perusteella voi myös sanoa, että Mauri Majavalla on vankka kannattajakuntansa niin lasten kuin päiväkodin työntekijöidenkin keskuudessa. Mauri Majava on hyvä lukemaan innostamisen lähettäjä alle kouluikäisille lapsille Kankaanpään kirjastossa.

LÄHTEET

- 5–6. luokka. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Porin kaupunki. [Viitattu 25.11. 2018]. Saatavana: <https://www.pori.fi/intopolku/kirjastopolku/vierailuohjelma/vuosiluokkien-vierailuohjelmat/5-6-luokka>
- 10 faktaa lukemisesta 2017. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Lukukeskus. [Viitattu 31.10. 2018]. Saatavana: <http://www.lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta-2017/>
- Aalto, S. 2002. Suuri eläinystävän kirja: tarinoita, sananparsia ja runoja eläimistä. Hämeenlinna: Karisto.
- Barić, M. 2009. Nukketeatteri taidekasvatuksen ja leikin välineenä. Teoksessa: Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Ruokonen, I., Rusanen, S., Välimäki, A-L. (Toim.) Helsinki: Yliopistopaino Oy, 36–39.
- Caillois, R. 2001. Man, Play and Games. Urbana: University of Illinois Press.
- Ekebom, U-M. 2001. Jep, sanoi kirjava kukko. Helppolukuiset ja selkokirjat tuovat tasa-arvoa. Teoksessa: Korolainen, T. (toim.) Kirjaseikkailu. Lasten- ja nuortenkirjallisuuden opas. Helsinki: Tammi, 52–53
- Esiopetus. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Porin kaupunki. [Viitattu 25.11. 2018]. Saatavana: <https://www.pori.fi/intopolku/kirjastopolku/vierailuohjelma/vuosiluokkien-vierailuohjelmat/esiopetus>
- Esiopetuksen järjestäminen. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 31.10. 2018] Saatavana: https://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/esiopetus/esiopetuksen_jarjestaminen
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2016:1. 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: https://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Esiopetuksen toteuttaminen. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 31.10. 2018] Saatavana: https://www.oph.fi/koulutus_ ja_tutkinnot/esiopetus/esiopetuksen_toteuttaminen
- Finto. Suomalainen asiasanasto ja ontologiapalvelu. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: <http://finto.fi/tt/fi/page/t33>

- Fisher, K., Hirsch-Pasek, K., Golinkoff, R. & Gryfe, S. 2008. Conceptual Split? Parents' and Experts' Perceptions of Play in the 21st Century. *Journal of Applied Developmental Psychology* 29: 4, 305–316.
- Harju, V. & Multisilta, J. 2014. Leikkien mutta tosissaan. Leikillä iloa oppimisympäristöön. Teoksessa: Krogfors, L, Kangas, M., Kopisto, K. (Toim.) *Oppiminen pelissä. Pelit, pelillisuus ja leikillisuus opetuksessa*. Tampere: Vastapaino, 154–157, 165.
- Heinimaa, E., 2001. Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (Toim.) *Avaa lastenkirja! Johdatuslastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Hämeenlinna: Karisto, 155.
- Heikkilä-Halttunen, P. 2015. Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen. Keuruu: Atena Kustannus Oy., 98–100, 154, 176.
- Heinonen, S-L, 2001. Kuulen runon sykkivän. Teoksessa: Suojala, M. & Karjalainen, M. (Toim.) *Avaa lastenkirja! Johdatus lastenkirjallisuuden lajeihin ja käyttöön*. Hämeenlinna: Karisto, 130.
- Heinänen, J. 28.11.2018. Vs. kirjastotoimenjohtaja. Kankaanpään kaupunginkirjasto. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Elina Arousva. [Viitattu 28.11.2018].
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy, 34, 41, 48, 63, 65 – 66.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 22.p. Helsinki: Tammi, 161, 164, 208.
- Hyvönen, P. 2008. Teachers' Perceptions of Boys' and Girls' Shared Activities in the School Context: Towards a Theory of Collaborative Play. *Teachers' and Teaching: Theory and Practise* 14:5–6, 391–409.
- Joensuu, S. 16.10.2018. Päiväkodin johtaja. Petäjäisen päiväkot. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Elina Arousva. [Viitattu 11.11.2018].
- Kangas, M. 2014. Leikillisyyttä peliin. Näkökulmia leikillisyyteen ja leikilliseen oppimiseen. Teoksessa: Krogfors, L, Kangas, M., Kopisto, K. (Toim.) *Oppiminen pelissä. Pelit, pelillisuus ja leikillisuus opetuksessa*. Tampere: Vastapaino, 73–74, 84–86.
- Kankaanpään kaupungin esiopetussuunnitelma ja esiopetuksen oppilashuolto-suunnitelma. Ei päiväystä. [Verkojulkaisu]. Kankaanpää. [Viitattu 9.11. 2018].

Saatavana: file:///C:/Users/Käyttäjä/Desktop/Esiops_Kankaanpaa_010816_net-tiin.pdf

Kielitoimiston sanakirja. 2018. [Verkkosanakirja]. Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?SearchWord=lukutaito&dic=1&page=results&UI=fi80&Opt=16&Off=17229329&lx=0&Base=0&n=1&Lang=fi&KwicExpr=%28lukutaito%29>

Kirjastopalvelut lasten lukemisen ja lukutaidon edistäjänä. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Aluehallintovirasto. [Viitattu 25.11. 2018]. Saatavana: <http://www.patio.fi/web/pepa-2017-valtakunnallinen/tapahtumat>

Kopiosto ry. 2.11. 2018. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Elina Arousva. [Viitattu 9.11.2018].

Krokfors, L., Kangas, M., Kopisto, K., Rikabi-Sukkari, L., Salo, L. & Vesterinen, O. 2016. Yhdessä. Luovasti. Oppien. Opetuksen ja oppimisen muutos 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. [Viitattu 1.11. 2018]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201510223765>

Kuntien avainluvut muuttujina. Alue 2018 ja Tiedot. Tilastokeskuksen PX-Web Tietokannat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 23.10.2018]. Saatavana: https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Kuntien_avainluvut/Kuntien_avainluvut_2018/kuntien_avainluvut_2018_viimeisin.px/table/tableViewLayout2/?rxid=444223df-f91c-4479-891f-5dcd50b983d2

L 29.12.2016/1492. Laki yleisistä kirjastoista.

L. 21.8.1998/628. Perusopetuslaki.

L. 8.7.1961/404. Tekijänoikeuslaki

Leino, K., Nissinen, K, Puhakka, E & Rautopuro, J. 2017. Lukutaito luodaan yhdessä. Kansainvälinen lasten lukutaitotutkimus (PIRLS 2016). [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos [Viitattu 31.10. 2018]. Saatavana: <https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/julkaisuluettelo-1/julkaisujen-sivut/2017/PIRLS%202016%20RAPORTTI.pdf>

Lukuklaani – iloisen lukemisen linnat kohoavat Suomen kouluihin. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kopiosto ry. [Viitattu 2.11. 2018]. Saatavana: <https://lukuklaani.fi/fi/lukuklaani-iloisen-lukemisen-linnat-kohoavat-suomen-kouluihin/>

Lukuklaani lahjoittaa jokaiselle Suomen ala- ja yhtenäiskoululle 50 kirjan paketin. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kopiosto ry. [Viitattu 2.11. 2018]. Saatavana: <https://lukuklaani.fi/fi/alakoulu/>

- Lukuliike, Lasten ja nuorten lukutaidon kehittämisen suuntaviivat. 14.09.2018. [Verkkojulkaisu]. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetushallitus. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161031/Lukuliike-esite.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mikä on kirjastopolku? Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Porin kaupunki. [Viitattu 25.11. 2018]. Saatavana: <https://www.pori.fi/intopolku/kirjastopolku/mika-kirjastopolku>
- Mäyrä, F. 2008. An Introduction to Game Studies, Games in culture. Los Angeles, Sage.
- Neuvolassa jaetaan kirjalahja- kulttuurirahasto tukee varhaislukemista yli miljoonalla eurolla. Tiedote 17.9.2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Lukukeskus. [Viitattu 2.11. 2018]. Saatavana: <http://www.lukukeskus.fi/neuvolassa-jaetaan-kirjalahja-kulttuurirahasto-tukee-varhaislukemista-yli-miljoonalla-eurolla/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. 2017. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö [Viitattu 3.11. 2018]. Saatavana: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- Papunet.net. 2018. [Verkkosivu]. Helsinki: Kehitysvammaliitto ry. [Viitattu 9.11. 2018]. Saatavana: <http://papunet.net/materiaalia/%C3%A4%C3%A4ni-pankki/luokka/luonto>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. 2016. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Opetushallitus. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- PISA-tutkimus ja Suomi. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 30.10. 2018]. Saatavana: <https://minedu.fi/pisa>
- Rice, L. 2009. Playful Learning. Journal of Education in the Built Environment 4:2, 94–108.
- Saimala, M. 9.10.2018. Varhaiskasvatuspäällikkö. Kankaanpää. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Elina Arousva. [Viitattu 11.11.2018].
- Salonen, M. 28.10. 2018. Lehtori. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Elina Arousva. [Viitattu 11.11.2018].
- Satakirjastot. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 11.11. 2018]. Saatavana: <https://www.satakirjastot.fi/web/arena/kirjastot>

Suomen yleisten kirjastojen tilastot, Kankaanpää. 2017. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: Kirjastot.fi. [Viitattu 23.10.2018]. Saatavana: <http://tilastot.kirjastot.fi/?orgs=59&years=2017&stats=1%2C100%2C104%2C107%2C109%2C110%2C115#results>

Tekijänoikeus.fi. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry. [Viitattu 9.11.2018]. Saatavana: <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. 2016. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Opetushallitus. [Viitattu 1.11. 2018]. Saatavana: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Weinberger, J. 1996. Literacy goes to School. The parents' Role in Young Children's Literacy Learning. London: Paul Chapman. 5–6, 34.

Ääniaalloilla. Mediametkaa! Mediakasvattajan käsikirja kaikilla mausteilla. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 2006, 61.

KT1. Kirjaston työntekijän haastattelu. 25.10.2018

KT2. Kirjaston työntekijän haastattelu. 25.10.2018

LO1. Päiväkodin työntekijän kirjallinen kysely. 14.11.2018.

LO2. Päiväkodin työntekijän haastattelu. 16.11.2018.

LH1. Päiväkodin työntekijän kirjallinen kysely. 14.11.2018.

LH2. Päiväkodin työntekijän haastattelu. 16.11.2018.

LH3. Päiväkodin työntekijän haastattelu. 16.11.2018.

LH4. Päiväkodin työntekijän haastattelu. 16.11.2018.

LIITTEET

Liite 1. Tapahtuman runko

Liite 2. Haastattelujen runko

Liite 3. Kutsu

Liite 4. Maurin kirjaston käytön säännöt

Liite 5. Leikkilaulut

Liite 6. Mauri-esite

Liite 7. Kunniakirja

Liite 8. Kuvakirjat ja runopussin runot

Liite 9. Maurin kirjavinkit

Liite 1. Tapahtuman runko

Kaikki kolme ryhmää (yksi kutsu/ryhmä) ovat saaneet ennakkoon kutsun tapahtumaan ja pienen esitteen Maurista.

Lapsilta kysellään ovatko he ennen käyneet kirjastossa, tunnetteko Mauri Majavan, oletteko käyneet katsomassa nukketheateria, jossa Mauri esiintyy? Mauri esiintyy alussa, kertoo seikkailun kulusta ja tassujen jälkien seuraamisesta, kyselee kuulumisia ja lausuu Maurin kirjastonkäytön säännöt runon.

Reitti: seurataan majavan tassun jälkiä lattiassa. Hajaannutaan pienryhminä pisteisiin aikuisten kanssa.

Yhdessä pisteessä vietetään 8 min. Ajanoton hoitaa musiikkipisteen hoitaja ja viimeisen ryhmän osalta ajan hoitaa yksi työntekijä.

Piste 1: Sadut: kuunnellaan lyhyt eläinsatu lastenosastolla (jänis, kettu ja karhu kuuntelukavereina) Kuvakirja: Tunnetko kirjoissa seikkailevat hahmot? Mietitään mistä kirja voisi kertoa kannen perusteella. Mikä on hienoin kirjan kansi ja miksi? Puuhelmillä äänestetään paras kirja (tipautetaan helmi kirjan takana olevaan kuppiin). Helppolukuiset: Opitaan mitä helppolukuinen tarkoittaa ja mitä eri sarjoja helppolukuisia kirjoja on. Tutustutaan yleisesti hieman osastoon. Lapsi saa yhden kirjaimen.

Piste 2: Eläinaiheiset runot: nostetaan runopussista runo ja aikuinen lukee sen, lapsikin saa lukea jos osaa ja haluaa. Runoissa esiintyvien eläinten kuvia esillä ja saa etsiä oikean eläimen. Muutama eläinarvoitus. Lapsi saa yhden kirjaimen.

Piste 3: Tietokirja: nuorten osastolla/ musiikkiosaston sokkeloon on tehty Maurin pesä. Ryömitään sinne, äänimaisemana laineiden liplatus, lintujen ääniä. Kysellään mitä äänet ovat, tunnistaako kukaan? Onko äänet kivoja, pelottavia, rentouttavia, jännittäviä?

Luontokirjoja ja kirjoja metsän eläimistä. Lapset saavat selailta ja katsella kirjoja. Voidaan jutella lempieläimistä tai mitä eläimiä on nähnyt luonnossa. Lapsi saa yhden kirjaimen.

Piste 4: Musiikki: Heitetään pehmonoppaa ja nopan silmäluku kertoo musiikkileikkikappaleen. Improvisoida saa myös oman tanssin. Lapsi saa yhden kirjaimen.

1. *Huugi-guugi* (Fröbelin palikat: Parhaat palat – hittejä levyiltä ja videoilta 2002)
2. *Väri laulu* (Satu Sopanen ja Mukaralla-orkesteri: Huvituttilauluja)
3. *Jos sul lysti on* (Anne Nevala & Lauluryhmä Muut: Täti Monika. Lasten kivat lauleikit. 2009)
4. *Pom-pom-pomppimaan* (Kengurumeininki. 1999.)
5. *Jumppalaulu* (Lauluryhmä Jekut: Täti Monika. Lasten kivat lauleikit. 2009)
6. *Hyppelylaulu* (Satu Sopanen ja Mukaralla-orkesteri: Huvituttilauluja. 1999)

Piste 5: Lehtisali: väritetään ja koristellaan majavakirjanmerkki, jonka lapsi saa mukaan. Lehtiä esillä, jos joku on nopea värittämään. Lapsi saa yhden kirjaimen. Mikä sana kirjaimista muodostuu? M - A - U - R - I Mitä muita sanoja muodostuu (rima, ruma jne.? →Kirjaimia voi tutkia päiväkodissa. Lopuksi lapset saavat kunniakirjan osallistumisesta ja Maurin kirjavinkit.

Liite 2. Haastattelujen runko

Kirjasto:

Taustakysymykset:

Kuinka pitkä kokemus Teillä on lastenkirjastotyöstä?

Onko työskennellyt muualla kuin Kankaanpään kirjastossa?

Kirjaston ja päivähoidon yhteistyö Kankaanpäässä:

Millaista yhteistyötä kirjaston ja päiväkodin, esikoululaisten kanssa ollut? Toimintaa kirjastossa vai myös päiväkodissa?

Koetteko kirjaston ja päivähoidon yhteistyön tärkeäksi?

Oletteko kokeneet tarvetta yhteistyön lisäämiselle?

Millaista yhteistyötä, toimintamuotoja toivoisitte?

Miten yhteistyötä voisi kehittää?

Miten usein päiväkotiryhmiä voitaisiin kutsua kirjastoon?

Miten yhteydenpito päivähoidon kanssa sujuisi kirjaston näkökulmasta parhaiten?

Tapahtumaan liittyvät kysymykset:

Mitä odotuksia ja tavoitteita Teillä on järjestettävälle tapahtumalle?

Mitä toivoisitte tapahtuman tuovan työskentelyynne yleisesti ja yhteistyölle päiväkodin kanssa?

Mikä aika päivästä on paras tapahtuman järjestämiseen?

Minkä kestoinen tapahtuma voisi olla?

Millaisia sisältöjä toivoisitte tapahtumaan?

Mitä asioita kirjastosta / kirjastonkäytöstä olisi hyvä sisällyttää tapahtumaan?

Päiväkodin työntekijät:

Taustakysymykset

Kuinka kauan olette työskennellyt Petäjäisen päiväkodissa ja esikoululaisten kanssa?

Oletteko työskennellyt muissa päiväkodeissa?

Kirjaston ja päivähoidon yhteistyö Kankaanpäässä

Millaista yhteistyötä kirjaston kanssa ollut?

Mitä merkitystä kirjastoyhteistyöllä on esiopetuksen kannalta?

Koetteko yhteistyön tärkeäksi?

Haluaisitteko lisätä yhteistyötä?

Millaista yhteistyötä haluaisitte lisätä?

Kuka/ ketkä voisi toimia yhteistyön suunnittelussa yhteyshenkilönä?

Miten toivoisitte kirjaston tiedottavan päivähoidolle suunnatuista palveluistaan?

Kirjastoseikkailuun liittyvät kysymykset

Mikä tapahtumassa oli onnistunutta?

Mitä osia siitä voisi kehittää / muuttaa?

Miten kuvailisitte tapahtuman sisältöä kohderyhmän kannalta? (esim. liian helppo / sopivan haasteellinen / liian vaikea / viihdyttävä / opetti kirjastoasioita / lisäsi tietoa jne.)

Oliko tapahtuman kesto sopiva?

Oliko tapahtumasta hyötyä esikoululaisille? Millaista hyötyä?

Mitä merkitystä näette tällaisella tapahtumalla olevan päiväkodille?

Mitä merkitystä tapahtumalla voisi olla lukemisharrastuksen kannalta?

Onko Teillä ajatuksia tapahtuman kehittämiseksi, millaisia ajatuksia?

Näettekö tarvetta tällaiselle tapahtumalle jatkossa?

Mitä mieltä lapset olivat? Mikä oli hauskinta, tylsintä, vaikeinta, helpointa?

Innostiko tapahtuma lapsia kiinnostumaan kirjoista, käymään kirjastossa?

Liite 3. Kutsu

MAURI MAJAVAN KIRJASTOSEIKKAILU

Liite 4. Kuvakirjat ja runopussin runot

Siirin jouluyllätys: Nopola, Tiina. Tammi, 2009.

Saman tähtitaivaan alla: Hest, Amy. Lasten keskus. 2017.

Veera Virtanen ja esikoulu: Kanto, Anneli. Karisto, 2013.

Eläinten kykykisa: Hodgkinson, Jo. Mäkelä, 2010.

Hurjan hauska autokirja: Kunnas, Mauri. Otava, 1993.

Majava teoksessa: Eläinaakkoset. Suvilehto P. Suvilehto P. Tammi. Helsinki. 2011.

Majava, Saukko, Hirvi, Ilves, Siili, Mäyrä, Hilleri, Susi, Kettu, Pupujussi, Kärppä, Piisami, Supi-koira, Näätä, Metsäkauris, Lepakko ja Päästäinen teoksessa: Väätäinen, T. Kaunis metsäkauris lastenrunoja. Suomen Metsien Eläimet Runoina ja Kuvina. Books on Demand GmbH, Helsinki, 2010.

Liite 5. Leikkilaulut

Leikkilaulut:

Huugi-guugi (Fröbelin palikat: Parhaat palat – hittejä levyiltä ja videoilta 2002)

Väri laulu (Satu Sopanen ja Mukaralla-orkesteri: Huvituttilauluja 1999)

Jos sul lysti on (Anne Nevala & Lauluryhmä Muut: Täti Monika. Lasten kivat laululeikit. 2009)

Pom-pom-pomppimaan (Kengurumeininki. Pom-pom-pomppimaan 1999)

Jumppalaulu (Lauluryhmä Jekut: Täti Monika. Lasten kivat laululeikit. 2009)

Hyppeylaulu (Satu Sopanen ja Mukaralla-orkesteri: Huvituttilauluja. 1999)

Liite 6. Maurin kirjaston käytön säännöt

KIRJASTON SÄÄNNÖT

- Älä melua, älä juokse,
tule kirjastotädin luokse.
Olkoon pulma mikä vaan,
aina kyllä autetaan!

- Kirjat kauniina ja hyvinä pysyy, kun ne ei joudu laukussa lysyyn.
- Ruoka ja juoma niiden vihollisia on, oikea käsittely on ilo verraton!
- Kirjastokortti aina mukana on, kirjat lainattua saa ja olo huoleton.

Liite 7. Mauri-esite

MAURI MAJAVA

- 11-vuotias
- Äiti Minna, isä Matti ja sisko Maija Majava
- Asuu Kankaanpäässä, Verttuulla
- Esiintyy kirjaston nukketheaterissa
- Pitää lapsista, lukemisesta, uimisesta, musiikin kuuntelemisesta, laulamisesta, tanssimisesta ja herkkutielusta
- Ystävät: kirjaston henkilökunta, Jaana-jänis, Kaarlo-karhu, Kielo-kettu

Liite 8. Kunniakirja

Kunniakirja

TÄHTITUPA on
osallistunut Mauri Majavan seikkailuun Kankaan-
pään kaupunginkirjastossa
13.11.2018

KANKAANPÄÄN
kaupunginkirjasto

Liite 9. Maurin kirjavinkit**Mauri Majavan kirjavinkit**

Miina ja Manu esikoulussa 2018

Miina ja Manu koulutiellä

2011

Tuula Kallioniemi:

Karoliina-sarja lukemaan

opetteleville

Karoliina ja lentävä reppu

2010

Nopola, Sinikka:

Heinähattu, Vilttitossu ja ärhäkkä koululainen

2013

Suvilehto, Pirjo:

Eläinaakkoset

2011

Kanto, Anneli

Älytön äyriäinen ja muita eläinriimejä

2014

Pelliccioni, Sanna

Onni-poika menee eskariin

2016

Hoffmann, Mary:

Meidän ja muiden ystävät

2018

Venho, Johanna:

Otto loikkaa ojan yli: kertomus koulun alkamisesta
Lisätekijä: Nygård, Marjo
2011

Kanto, Anneli :
Veera Virtanen ja esikoulu
2013

Korolainen, Tuula: Kuono kohti koulua, 2010

Havaste, Paula: Henkka koulussa, 2008

Kipinät-sarja lukemaan opetteleville: Lehtiniemi, Eija: aa-si ui, su-si o-saa, aa-si o-saa

Vihreä banaani = Kirjasarja lukemista aloittaville

Sininen banaani = Kirjasarja juuri lukemaan oppineille

Punainen banaani = Kirjasarja vähän enemmän lukeville

Keltainen banaani = Kirjasarja sujuvasti lukeville

Lisäksi sarjaan kuuluu PLUS banaanisarja, jossa on tarinan lisäksi tietoa ja tehtäviä, esimerkiksi matemaattisia tehtäviä alkuopetusikäisille.

Kirjatiikeri- kirjat ovat sekä ta-vu-tet-tu-ja että SUURAAKKOSIN kirjoitettuja.